

BUITEN

12e JAARGANG N°. 50.

ZATERDAG 14 DECEMBER 1918.

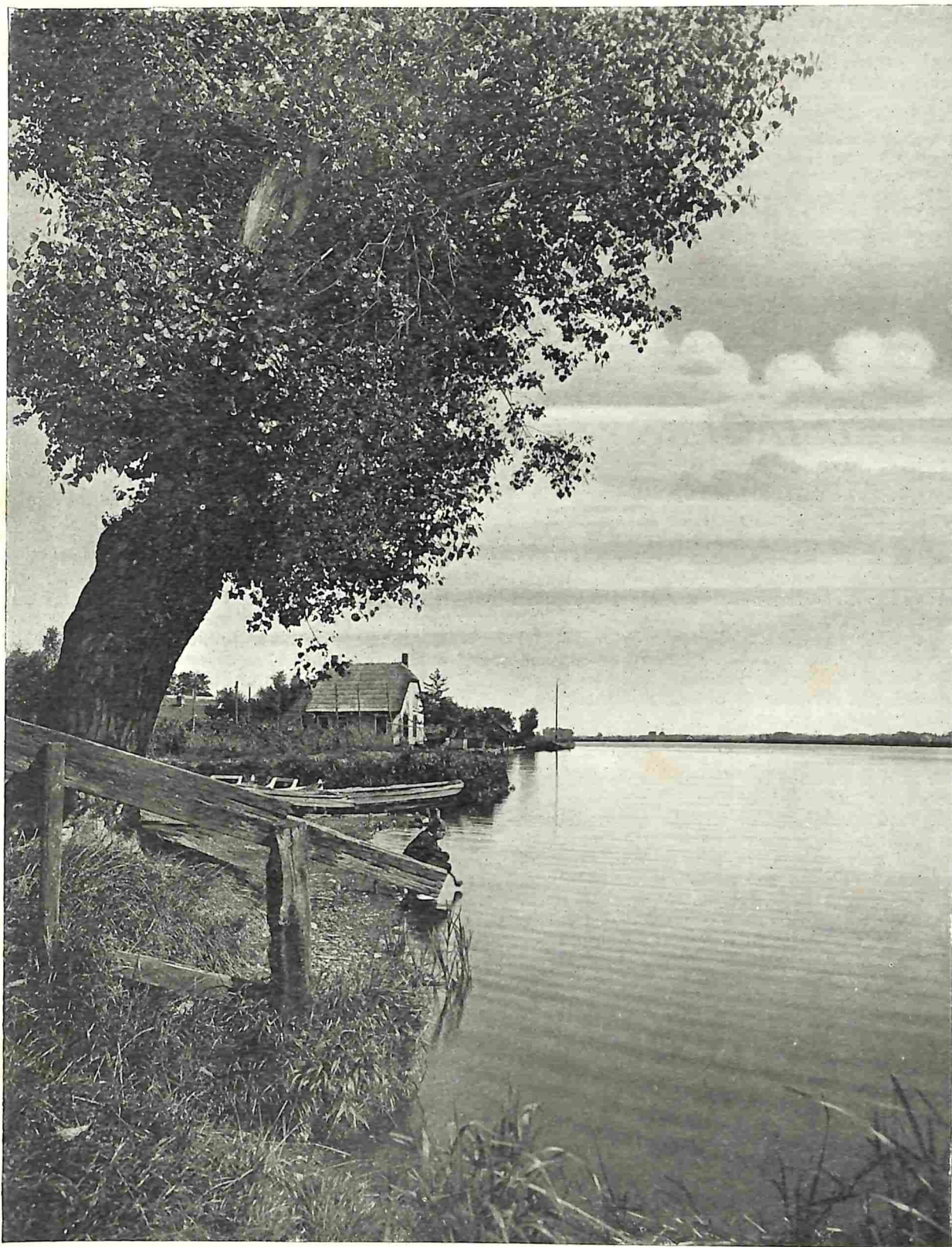

foto C. Steenbergh.

DE ROTTE EN HAAR OMGEVING. DE ROTTE BIJ HET BERGSCHÉ VERLAAT.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE PELSJAGERS, DOOR HULBERT FOOTNER (15) . . .	BLZ. 590, 599
BLADERVAL, (GEDICHT), DOOR R. HELLEMANS JR. . .	BLZ. 591
ONTVANGEN BOEKEN	" 591
DE ROTTE EN HAAR OMGEVING, DOOR K. L. SCHAMP, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 589, 592—596
NOORD-BRABANT 1918 (GEDICHT), DOOR J. G.	BLZ. 594
EEN OUD DEVIES, DOOR F. W. DRIJVER	" 594
DE SPRINKHANEN, NAAR HET FRANSCH VAN ALPH. DAUDET	" 595
MELKEN MET MUZIEK, DOOR G. DE GRAAF	" 596
LAELIA CRISPA, DOOR E. TH. W., GEÏLLUSTREERD	" 597
HET OUDE HUIS AAN DE NIEUWEBRUGSTEEG TE AMSTERDAM, DOOR C. VISSER, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 598—599
HET MEER „DE IJZEREN MAN" BIJ VUGHT, ILLUSTRATIE	BLZ. 600

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie" of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten". Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 25 cts.

DE PELSJAGERS.

(15)

EEN VERHAAL UIT ATHABASCA
DOOR HULBERT FOOTNER.

Hij stak verscheidene lantarens aan; hij bekommerde er zich nu niet meer om of men op het Fort wakker werd. Eens zouden ze toch wakker worden. „Jullie kunt wel rooken," zei hij tegen zijn mannen. Vlug werden lucifers aangestoken en stukjes gloeiende kool op de gevulde pijpkeppen gelegd. Ze gromden van voldoening.

Greer stak een sigaret aan en nam zijn oliekan en schroefsleutel op, alsof het de meest natuurlijke zaak was. Zacht tusschen zijn tanden fluitende, begon hij te werken. Ambrose, die hem gadesloeg, kon niet uitmaken of dit courage of lichtzinnigheid was. Hoe het zij, hij mocht den jongen wel.

„Zeg Ambrose," zei Greer vrijpostig, „help me eens even met die schuifstangen. Moet je fijn of grof meel hebben?"

„Zooveel mogelijk in den kortsten tijd," antwoordde Ambrose.

„Dan zullen we middensoort nemen. Dat is gezond."

Vriendschappelijk werkten zij samen. In zijn eenvoud legde Greer alles uit en Ambrose zorgde ervoor dat hij het onthield. Gelukkig had de molen kort geleden nog gewerkt om het graan van de Crossing te malen en alles was gereed om te beginnen. Binnen een uur na de landing zette Tole de stoomschuif open. De raderen begonnen te wentelen, Greer schakelde den molen in en even later begon een echte stroom van meel uit de opening van de machine te vloeien. Ambrose onderdrukte zijn neiging om te juichen.

Het geregelde snorren van de machine maakte de bewoners beter wakker dan nu en dan een op zich zelf staand geluid. Er werd beweging tusschen de huizen gehoord. Lichten werden aangestoken en deuren gingen open. Niemand, die naar buiten keek, kon zich vergissen omtrent hetgeen er gaande was, want er kwam nu een stroom van vonken uit den schoorsteen van het machinehuis.

Het eerste teeken van aanval kwam in den vorm van een enkel schot van den overkant. De kogel floot door de deuropening en plette zich tot een schijfje tegen den ijzeren wand. Allen, die bij de deuropening stonden, deinsden achteruit. Iemand smeedt de deur toe. Ambrose trok ze onmiddellijk weer open en, zich laag bukkend, keek hij naar buiten. Hij was juist op tijd om een kruipende gestalte om den hoek van het magazijn te zien verdwijnen. Aan de grootte en den omtrek herkende hij iemand.

„Strange, waarachtig!" zei hij in zich zelf.

Hardop zei Ambrose: „De deur moet open blijven. We moeten hooren en zien wat ze van plan zijn. Laat allen buiten schot blijven. Maak een barricade van de zakken graan aan dezen kant van de machine en zet de lantarens er achter zoodat Greer licht heeft."

Terwijl zij zijn order uitvoerden, wierp Ambrose zich op den grond met één oog voor de spleet van de deur. Hij zag een groep mannen zich langzamerhand verzamelen op den hoek van het magazijn. Zij gingen vooruit, aarzelden en gingen weer terug.

Eindelijk vertoonde zich een gebiedende gestalte. Ambrose giste, dat het Macfarlane, de marechaussée, was. Hij liep stoutmoedig langs het trottoir en bleef aan den overkant staan. De anderen liepen hem een voor een achterna.

„Wie is daar?" riep de leider. Ambrose onderscheidde de tuniek en de politiemuts.

Ambrose stond op en, de deur openende, vertoonde hij zich. „Ambrose Doane," zei hij. Nauwlettend gaf hij acht of er ook verdachte bewegingen met geweren gemaakt werden.

„Je bent gearresteerd!" riep de politiemans.

„Accoord," zei Ambrose koeltjes. „Waarvan word ik beschuldigd?"

„Inbraak."

„Je zult mij moeten halen."

„Als je weerspanning bent tegen de wet, zijn de gevolgen voor jou rekening."

„Die neem ik op me!"

„Laat de machine stilstaan!" riep de man. „Als je den molen vernielt, verhongeren we allemaal."

„De molenaar bedient hem zelf," zei Ambrose. „Met een geweer op zijn hoofd gericht," voegde hij er bij, over zijn schouder grinnekend. „Ik heb hem uit zijn bed gehaald en hierheen getransporteerd."

„Goeie kerel!" mompelde Greer dankbaar achter hem.

„Als je weigert je over te geven zal ik je met geweld arresteeren!" riep Macfarlane

„Kom maar op!" lachte Ambrose. „Ik heb hier vijf en twintig man. Zij hebben bevel niet te schieten, maar als jij het vuur opent, zijn de gevolgen voor jou rekening."

„Ik zal mijn plicht doen!" schreeuwde Macfarlane.

„Verzamel je mannen!" plaagde Ambrose. „Als je kerels bent, leg dan je geweren neer en kom er ons uitzetten. Wij zullen ons bij den uitslag neerleggen."

De mannen achter Ambrose hieven een gejuich aan. Het la-waai verbeterde het moreel aan den overkant niet. Zelfs in de duisternis was het verschil tusschen de twee partijen merkbaar. Ambrose's mannen vochten voor hetgeen ze als hun recht beschouwden, de mannen echter der marechaussée hadden dien prikkel niet — alleen hun betrekking. Macfarlane wachtte om een anderen man te raadplegen, waarschijnlijk Gordon Strange. De anderen fluisterden opgewonden en draaiden om elkaar heen zonder vooruit te komen. Boodschappers werden heen en weer gezonden.

Plotseling kwam een vrouwengestalte het trottoir afrennen. Ambrose's hart sprong op en werd even plotseling weer kalm. Grimmig zei hij in zich zelf, dat hij genezen was.

Het was Colina. „Waarom staan jullie hier?" riep ze driftig. „Zijn jullie bang? Het zijn maar gewone roovers! Ga er heen en gooi ze er uit!"

Geen man bewoog zich.

„Schiet op ze!" riep Colina. „Ik beveel het! Ik neem de verantwoordelijkheid op me!"

Nog bleven ze staan. Macfarlane trachtte met haar te redeneeren. „Praat niet tegen me!" riep Colina. „Als je roovers in je huis vindt, schiet je ze neer. Juillie zijn bang. Ik zal zelf gaan!"

Zonder te ademen vloog zij den weg over. In zijn verbazing deed Ambrose een stap achteruit. Voor hij zich kon herstellen stond zij in het midden van de loods voor hem met vlammeende oogen. Ze was haastig opgestaan; haar prachtig haar lag in een losse knot op haar hoofd; het kleed dat ze aangetrokken had, was nog open bij den hals. Ze had een rijzweep in de hand en omknelde die zoo vast, dat de knokkels van haar hand wit waren. Ambrose gevoelde een vreemde bewondering voor haar; zij herinnerde hem aan Bellona, de godin van den toorn.

„Wat beteekent dit?" riep ze.

„Wat je ziet," antwoordde Ambrose koud.

„Er uit!" riep ze. „Allemaal! Ik beveel het!"

De mannen krompen ineen onder haar toornigen blik en hun oogen werden onzeker. Alleen het gezicht van Ambrose, die een flinke houding bewaarde, hield hen op hun plaats. Colina wendde zich tot Ambrose.

„Jij dief!" riep ze luid, met verachting.

Ambrose bleef haar onbewogen aanzien. Hij vond, dat het nu zijn beurt was om te glimlachen. De zaak was, dat hij zooveel van haar geleden had, dat hij hard was geworden en sterk genoeg om haar te weerstaan. Inderdaad, er was een soort van bittere zoetheid in dit oogenblik. Zij had hem zoo vaak vernederd en nu stond ze machteloos voor hem, hoe ze ook raasde. Hij was ook slechts een mensch.

Toen zij den kouden glimlach zag, voelde Colina plotseling den grond onder haar voeten wegzinken. Haar wangen werden bleek en het gebiedende in haar oogen vervaagde. Wanneer de bliksemschicht door drift zonder effect blijft, staat de driftige tegenover een vreeselijke leegte.

Toen de mannen Colina zagen weifelen, ademden zij vrijer. Zij hadden hun vrees voor haar niet verborgen.

Colina gaf het nog niet op, ofschoon haar kracht gebroken was.

„Heb je iets voor je zelf te zeggen?" vroeg ze Ambrose. „Wat doe je op mijn vaders eigendom?"

„Ik heb niets te zeggen," antwoord Ambrose. „Je kent de situatie net zoo goed als ik."

Wederom zagen ze elkaar uitdagend aan. Doch zij sloeg haar oogen neer. Ze wendde zich van hem af. Toen ze zich weer tot hem keerde had ze een andere gelaatsuitdrukking. „Mag ik je alleen spreken?" vroeg ze op zachten toon.

„Wees zoo goed en zeg het hier,” zei Ambrose. „Ze kunnen het niet hooren.”

„Mijn vader —,” mompelde zij met een afwerend gebaar, „ik vrees, dat dit zijn dood zal zijn. Ik heb hem in zijn kamer opgesloten. Ik weet niet wat hij doen zal. Kun je niet tot morgen wachten?”

„Als jij er voor instaat, dat het graan morgen voor mij gemalen wordt,” zei Ambrose.

„Hoe kan ik daar voor instaan?” zei ze gemelijk. „Ik ben zijn baas niet.”

„Dan moeten we doormalen.”

Zij zweeg een oogenblik en keek naar den grond. Toen ze hem weer aanzag, vloeide al het bloed uit zijn hart weg. „Ambrose,” mompelde zij op den diepen toon, dien hij zich zoo goed herinnerde. „Heb je alles vergeten?”

Hij staarde haar met ontzetting aan.

„Hoe kun je zoo hard voor me zijn?” fluisterde zij.

Ze overdreef. Achter het bedwelmende, zachte smeeken van haar oogen ontdekte hij een gevaarlijke schittering en hij staalde zich.

„Kom een oogenblik buiten,” fluisterde zij, haar gezicht naar hem opheffende.

Zijn oude ik spoorde hem aan om aan te nemen wat ze bood en toch zijn standpunt niet prijs te geven. Als zij dat spel wilde spelen, moest ze de gevolgen ook maar dragen. Doch zijn edelmoedige natuur won het. Op de een of andere wijze werd hij zich bewust, dat de vernedering haar bijna zou dooden — later.

„Het is te laat,” antwoordde hij koud.

Dit was reeds een vernedering welke de trotsche Colina nooit gedacht had te kunnen verdragen.

Van uit haar half toegeknepen oogen zond zij hem een blik van de zuiverste haat; daarop ging ze snel weg. De rijzweep zwiepte door de lucht als de staart van een woedende kat. Er heerschte eenige oogenblikken stilte. Allen verkeerden in spanning over hetgeen komen zou.

Intusschen maalde de molen gestadig door. De jonge molenaar was voor Colina's oog verborgen door de barricade van de zakken graan. Ten laatste keek zij er over heen en zag zij hem de machine bedienen.

„Greer!” riep ze verwonderd uit.

De jongen kreeg een schok en keek met verschrikte oogen in haar richting. Zijn roode wangen verbleekten een weinig. Blijkbaar had zij ook hem in haar macht.

„Ben je tegen mij?” mompelde zij treurig.

Dit was dezelfde toon, dien ze kort te voren tegen Ambrose gebruikt had. Zijn lippen krulden. „Hij moet doen wat ik hem gezegd heb, of de hersens worden hem ingeslagen,” zei hij vlug.

Colina negeerde dit. „Je kon voor mij vechten als je wilde,” fluisterde zij tegen den jongen.

Een klein heet vlammetje van jaloezie schroeiende Ambrose's borst. Hij lachte spottend. „Wie komt nu aan de beurt?” riep hij.

Colina zag hem niet aan; zij liet haar adem sissend door haar tanden gaan. Plotseling draaide zij zich om en ging ze met hangend hoofd naar de deur.

Ambrose dacht, dat zij verslagen was en een snel opkomende golf van medelijden verteederde hem bijna. Hij wendde zijn hoofd af. Hij kon alles verdragen, doch hij kon niet zien, dat Colina verslagen en verdrietig was. Hij klemde zijn tanden opeen om te verhinderen, dat hij haar terugriep.

Doch haar restte nog een kaart. Zij bleef aan de deur staan en keek door haar wimpers of de weg naar buiten vrij was.

„Duncan!” riep ze zacht. Het woord werd uitgesproken met een verblindend lokkend lachje.

De jongen liet den schroef sleutel vallen alsof hij door den bliksem getroffen was en over de zakken graan springende met een enkelen sprong, was hij de deur uit en haar achterna voor iemand hem kon tegenhouden.

Verscheidene mannen wilden hem achterna, doch Ambrose was hun te vlug. Hij wierp zich in de opening en duwde hen terug; ofschoon de jaloezie in hem brandde, wilde hij Greer niet achterna gaan, noch de anderen dat laten doen. Hij zou moeilijk hebben kunnen zeggen waarom niet — misschien omdat hij vaag vermoedde, dat het Colina's doel was hem dol te maken van jaloezie.

„Laat hem gaan,” bracht hij met moeite uit. „Ik zal den molen zelf bedienen.”

* * *

Zoolang de raderen gestadig wentelden en de stroom van roomkleurig meel uit de opening van de machine vloeide, had de molenaar het gemakkelijk. Met een woedend gezicht en bijna blind voor zijn omgeving stond Ambrose te tandenknarsen. Zijn geest was buiten bezig.

Hij werd ruw teruggeroepen tot zijn plicht door een scheurend geluid van de machine. Het meel kwam er vermengd met zemelen uit. De wielen liepen vast en bleven staan.

Ambrose verbrak de verbinding met de stoommachine en begon het geval te onderzoeken. Het was hard en moeilijk, zijn gedachten op de machine te concentreeren, terwijl een duivelsch stemmetje in zijn hoofd steeds weer vroeg: „Waar zijn ze? Wat doen ze? Hoe ver zal ze zich door haar woede laten voeren?” Hij slaagde er in het gescheurde frame zonder veel moeite te verwijderen, doch hoe de kleverige massa, die zich aan elk onderdeel van het mechanisme had vastgezet, te verwijderen, was een vraag, waarvan de beantwoording zijn vindingrijkheid te boven

ging. Blijkbaar moest het ding uit elkaar genomen worden. Hoe zou hij het ooit weer in elkaar krijgen bij het licht van lantarens?

Er ontstond eenige beweging bij de deur en Duncan Greer slungelde naar binnen met een woedend gezicht. Nooit in zijn leven was Ambrose zoo blij geweest iemand te zien. Hij droeg echter zorg zijn vreugde te verbergen. Hij zag den jongen achteeloos aan en ging door met zijn werk. Duncan ging dadelijk naar hem toe.

„Ik ben tot je dienst,” mompelde hij. „Voor altijd, als je mij wilt hebben.”

„Zeker,” zeide Ambrose losjes. „Toe, help me eens om dat ding weer aan den gang te krijgen.”

Terwijl zij naast elkaar werkten in het lantarenlicht ontdekte Ambrose een roode striem over het voorhoofd en den wang van den jongen, welke elk oogenblik donkerder van kleur werd. Hij glimlachte grimmig. Duncan, die zijn oogen er op gevestigd zag, bloosde pijnlijk.

„Vrouwen zijn duivels,” bromde hij.

Een groote onzalige vreugde vervulde Ambrose's borst. In zijn verlichting had hij kunnen lachen en den jongen omhelzen. „Scheld niet op de vrouwen, mijn jongen,” zei hij grimmig. „Zij moeten vechten met de wapens die ze hebben. Je was gewaarschuwd. Je hebt niet anders gekregen dan je kon verwachten.”

Toen de machine weer lustig maalde, ging Ambrose naar de deur om den toestand te verkennen.

„Ze zijn weg,” zei hij. „Ik denk, dat ze ons vóór morgen niet meer zullen hinderen. Jullie kunt wel gaan slapen.”

(Vervolg op blz. 599 van dit nummer).

BLADERVAL.

Blad na blad zinkt naar beneden,

Trillend bij zijn stillen val,

Als uit vreeze voor het heden,

Dat met sterven einden zal.

Daar omlaag — een gelig vloerkleed,

Over vochtige aard gespreid:

Blaren, krimpelijk in doodsled,

Naast en op elkaar gevlijd.

Plots een beven — is 't nog leven,

't Bladgedwarrel langs den grond?

't Is een windvlaag, die heel even,

Lust in spel met dooden vond.

R. HELLEMANS JR.

Ontvangen Boeken.

Bouwkunst in de stad en op het land, door H. van der Kloot Meyburg. Tweede druk. Met 424 afbeeldingen. W. L. & J. Brusse's Uitgeversmaatschappij. Rotterdam, 1918.

In het najaar van 1917 verscheen, met steun van het departement van Binnenlandsche Zaken, de eerste druk van dit kostelijke boekwerk. In den nieuwen druk, die thans, na ruim een jaar, verscheen, zijn 24 afbeeldingen toegevoegd; overigens is hij vrijwel aan den eersten gelijk. Aanleiding voor een uitvoerige bespreking kunnen wij dus niet vinden. Maar wel moet gezegd worden, hoezeer het ons verheugt, dat het boek klaarblijkelijk met groote belangstelling ontvangen is. Of het in handen kwam van allen, die schuld hebben aan de droevige stads- en landschapsontsiering dezer tijden? In handen van de stads-prutsbouwers, de dorps-timmerlieden en -aannemers, die in stad en land de producten van hun wansmaak plaatsten, in handen van degenen, die aan onbekwamen werk toevertrouwen, dat een sieraad voor het land en een vreugd voor den beschouwer had kunnen worden? Zoover zal 't, naar wij vreezen, nog niet zijn. Maar dien weg moet het op!

Moge het boek weer veler oogen openen, en mogen nog vele drukken na dezen tweeden volgen! Een boek als dit kán niet genoeg verspreid zijn.

Op en om den Mont-Blanc, door Ph. C. Visser. Nijgh & van Ditmar's Uitgeversmaatschappij. Rotterdam, 1918.

In dit werk zijn verenigd de verschillende opstellen, die onze bekende Nederlandsche Alpen-toerist Ph. C. Visser in het z.g. Mont-blanc-boek van de Nederlandsche Alpen-Vereeniging schreef. Het is rijk verlicht met deels fraaie, deels uit toeristisch oogpunt belangwekkende foto's van Alpenlandschappen en bergbeklimmingen, en verder met enkele penneschetsen van den schrijver. Hoe allerprettigst beschrijft de heer Visser zijn bergtochten! Met warme instemming zal de Alpenvriend zijn geestdriftige ontboezemingen over het grootsche berglandschap, zijn sportieve vreugde over het overwinnen van de grootste moeilijkheden lezen. Waarlijk, dit is een boek, dat in de bibliotheek van géén Alpentoeurist mag ontbreken. Maar ook hun, die niet geacht kunnen worden tot deze categorie te behooren, zal 's heeren Visser's werk veel vreugde geven, en, er is geen twijfel aan, nieuwe Alpinisten zal het kweken. Het is er thans de geschikte tijd voor. Wij menschen, kunnen moeilijk iets anders doen dan ons schamen voor en over elkaar, na wat we in de laatste jaren weer hebben uitgehaald. Is het wonder, dat een heftig verlangen thans velen drijft naar de eenzaamheid van het Alpenlandschap, waar onwankelbaar, onverwoestbaar, de bergreuzen rijzen, hoog boven het vunze gewoel der menschenwereld?

Foto C. Steenberg.

DE ROTTE EN HAAR OMGEVING. GEZICHT OP OUD TERBREGGE.

DE ROTTE EN HAAR OMGEVING.

AL is het geen Grootvorst van Europa's stroomen, maar een riviertje, dat onopgemerkt daarheen zou vlieten, als niet de tweede koopstad des rijks daaraan haren naam ontleende, toch heeft de Rotte niet alleen een historisch verleden, maar staat ook in verband met Maas en Rijn, hoewel zij aan die aanzienlijke verwantschap niet hare voornaamste beteekenis verschuldigd is. Zij splitst de landen, die zij besproeit, in twee ongelijke deelen; het oostelijke in uitgeveende plassen, het westelijke uit vruchtbare weilanden bestaande. Eigenlijk neemt zij haren oorsprong tusschen Benthuizen en Moer-Kapelle, in de richting van de Wilde Venen, omstreeks de landscheiding van Rijnland en Schieland en vormt daar de Oude Lede, heet dan weer het Nieuwe Diep en komt zoo in de Bleiswijksche meren, die ze onder den naam van Rotte verlaat, om haren loop naar Rotterdam te vervolgen, terwijl zij, zooals van Alkemade dat noemt, „door moerige veenen, derrige landen en rottige zudsen tot binnen de stad afzakt.”

In de kronieken komt zij het eerst in 1242 voor.

Omtrent haren oorsprong, zegt van Rijn, aan wien ik het een en ander ontleen, fast men in het duister.

Sommige schrijvers beweren, dat zij door Romeinsche rotten of krijgsbenden zou zijn gegraven, om eene verbinding met den Rijn te verkrijgen. Anderen achten dit onwaarschijnlijk, wegens den kronkelenden loop, die bij het graven in den drassigen grond, moeilijkheden zou hebben opgeleverd. Zij achten het echter niet onwaarschijnlijk, dat de Oude Lede en het Nieuwe Diep gegraven zijn, mits men dit niet zuidelijker uitstrekke dan de Bleiswijksche meren.

Ook moet er vroeger een verbinding met den Rijn hebben bestaan.

HET DUIFHUIS.

Naar een oude teekening, berustende op het gemeente-archief te Rotterdam.

De geschiedschrijver van Leeuwen gelooft, dat de Rotte bij eenigszins hogere richting van de Maas in den Rijn moet geloopt hebben en toen is afgedamd. Bij haren oorsprong zou zij verder ontstaan zijn uit het aflopende regenwater en uitwateringen van omliggende stroomen, terwijl zij door de Maas en den Rijn eene vrije uitwatering had, die zij na de verstopping van den Rijnmond bij Katwijk aan Zee in de IXe eeuw moest missen. Het was toen een stilstaand water en nu stellen sommigen de mogelijkheid, dat het riviertje, waarin de boeren hun vlas en hennip lieten rotten of rotten, daaraan zijn naam te danken had. Anderen meenen, dat het riviertje naar zijn onzuiveren oorsprong den naam van „de Rotte” gekregen zou hebben. Ook wordt de naam in verband gebracht met Roode A, zooals men spreekt van Brede A of Breda en Goude A of Gouda, waarin A rivier of water beteekent. Ook herinnert de naam van de Rotte volgens sommigen aan de roode zandbank, die in de Maas gevonden werd, en waaraan het stadskwartier „het Roode Zand” zijn naam ontleent.

In een brief van graaf Floris IV van 1231 wordt gesproken van Rotte als een schout- of schepenambt en in een ander stuk van 1236 van „Rotteveld”, een lange streek landerijen ten zuiden van de abdij van Rijsburg en zich waarschijnlijk tot aan het riviertje uitstreckende.

In de IXe en Xe eeuw werd de streek rondom Crooswijk van lieverlede bewoond, nadat de Romeinen daar reeds vroeger hunne bouwwerken waren begonnen. Vóór dat de Schielandsche hooge zeedijk onder Floris V, omstreeks 1282, aangelegd was, had men, om het water der rivier te keeren, den Ouden Dijk, die bij Crooswijk op de Rotte uitliep, volgens van Alkemade en van Spaan een werk der Romeinen, hetgeen door Kortebrant wordt betwijfeld, waar hij zegt niet te kunnen aanwijzen door wie of wanneer die dijk gemaakt werd. Hij gelooft, dat zij wel van later dagteekening zal zijn. Dit is zeker, dat de Hollanders in 1187 de kunst van dijken aanleggen machtig waren, hetgeen o.a. blijkt uit de door hen aangelegden dijk van Damme naar Sluis.

Als eerste verbinding tusschen de Binnen-Rotte en de Maas vinden wij in 1335 de Keizerinnesluis, vermoedelijk aldus genoemd naar Keizerin Margaretha, de zuster van graaf Willem IV.

Verschillende sluisen werden daarna aangelegd en toen men in 1461 bezig was met het bouwen van den toren der groote Kerk, moesten in verband daarmee eenige sluisen worden verlegd.

Een beschouwing van de Rotte en haar omgeving zou geen aanspraak kunnen maken op volledigheid, als we niet even in het bijzonder onze aandacht schonken aan haar stroomgebied in de gemeente Hillegersberg. Hier toch bevindt zich het groote en welhaast eenige ontspanningsoord van het oude Rotterdam. De „Bergsche plassen,” omgeven door frissche weilanden en schilderachtig gelegen buitenverblijven, zoowel in ouden als in nieuwen trant, trekken in den zomer de stedelingen tot zich en zijn dan het tooneel van allerlei soort buitensport. Slanke zeiljachten bewegen zich over het breede, vol afwisseling zijnde watervlak en ook de roeisport is er sterk vertegenwoordigd, terwijl

weer andere personen deze omgeving opzoeken om er zich op hun in dezen tijd meer in zwang gekomen tennisbanen te vermaken. En ook in den winter wordt Hillegersberg door de stedelingen evenmin vergeten, want geen enkele der groote steden van ons land heeft dan zulke mooie en uitgestrekte ijsbanen als Rotterdam. Dan is er een levendigheid, waaraan tienduizenden deelnemen; de restaurants en theetuinen zijn geopend als op den mooiste zomerdag en men komt handen te kort om de menigte, die dan in een ware feeststemming is, te bedienen. Dan wordt ook door de echte Rotterdammers de traditioneele tocht naar Gouda gemaakt, die op deze plassen begint, dan gaat over de Rotte en deze volgt tot de Bleiswijksche meren, waar men oostelijk afbuigt naar de stad van pijpen en sprits.

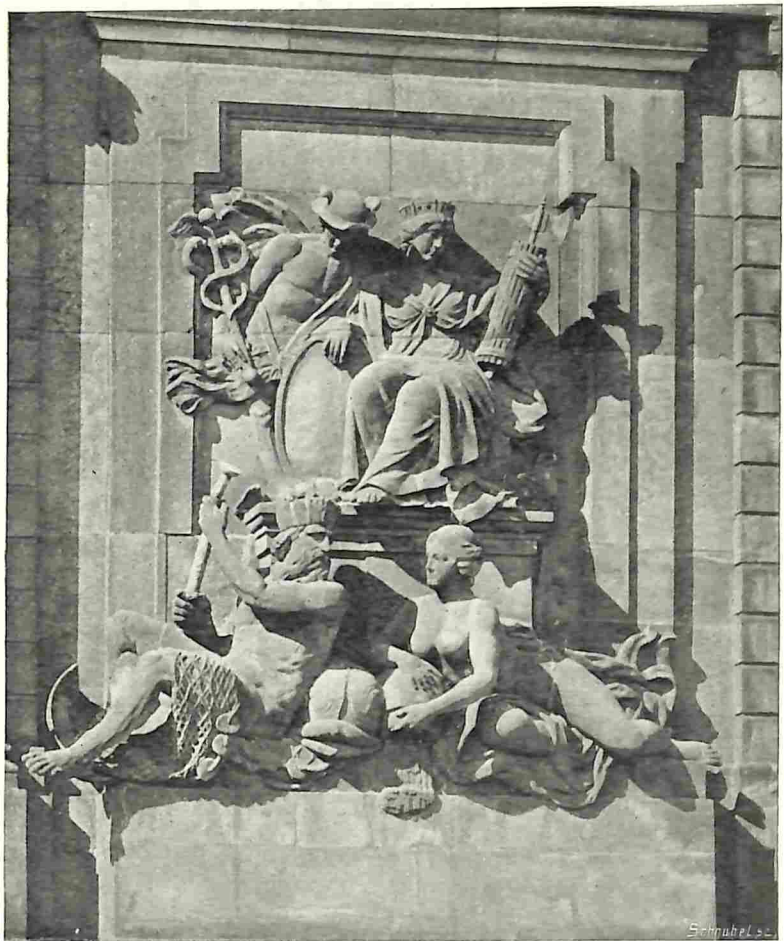
Wandelen wij nu stadwaarts, dan komen wij aan Crooswijk, waar de Rotte zich in een breeden stroom vertoont en voorbij Pompenburg plotseling in een kanaaltje wordt saamgedrongen, het Stokvischwater, aldus genoemd naar „het Stokvischje,” een bekende herberg uit de 18e eeuw. Daar worden de schepen gesluisd en stroomt de Rotte vervolgens in de Delftsche Vaart. Willem, graaf van Henegouwen, gaf 9 Juni 1340 vergunning tot het graven van deze vaart ter verbinding van de Schie met Rotterdam. Vroeger jaren vormde onze stadsrivier ook de Botersloot en de Binnenrotte, die nu beiden zijn gedempt, de laatste overweld door de spoorwegviaduct. Halverwege de Delftsche Vaart verheft zich de Raambrug, die haren naam ontleent aan de vroegere lakenramen, die eerst in de kerk mochten gezet worden; maar bij een keur van omstreeks 1410 werd dat verboden. Verder gaat de Rotte, die in de stad gekanaliseerd is, door de sluis aan de Vlasmarkt naar de Leuvehaven. Hoe geheel anders moet het daar vroeger hebben uitgezien. 't Was een kreek, met biezen en gorzen begroeid, die den naam van Leuve droeg. Alleen bij hoog water kon men met kleine vaartuigen in de Maas komen. Aan den oever stonden bleekerijen, door grasvelden gescheiden, waarop het vee liep te grazen. In 1604, bij de zesde vergrooiting der stad, kwam daar verandering in. Er werden steenen kaden aangelegd, waardoor de Leuve nu eigenlijk een haven werd. Het ene huis verrees na het andere, een paar bruggen vergemakkelijkten het verkeer met het overige stadsgedeelte en zoo is van lieverlede de Leuvehaven de trots geworden van onze binnenwateren. Door die haven verlaat de Rotte fier en waardig hare oevers om zich op te lossen. in de Maas.

Met den Rijn hebben we alzoo afgerekend. De naam leeft nog voort in onze prachtige Rijnhaven, aldus genoemd naar de Rijschepen, waaraan in die haven een plaats is aangewezen.

Aan de Bleiswijksche meren, vertelt Dirk Smits, of liever aan de Oude Lede, lag in vroeger eeuwen het kasteel Kranenburg, in 1109 gesticht door Halewijn, burggraaf of tweede Kastelein van Leiden. Daarna kwam het aan de Wassenaers, uit welken stam een tak den naam van Kranenburg aannam. In de XVIIe eeuw is het kasteel verdwenen.

Aan de boorden van de Rotte, waar nu Crooswijk gelegen is, werd in de tweede eeuw door de Romeinen een toltoren gebouwd, in de kronieken bekend als het Duifhuis, volgens Dirk Smits een rond of wel een vierkant gebouw met twee torens, bestemd om tegen de invallen der Noormannen te waken en de visschers te beschermen, maar tevens om een tol te heffen van de kooplieden, die daar met levensmiddelen kwamen venten; voorts om toezicht te houden op de Maas.

Van Loon noemt dien toren „het Flenium der Romeinen”, een woord, waarvan ik de beteekenis nergens heb kunnen vinden. De fantasie heeft dien toren meermalen tot het onderwerp harer bespiegelingen gemaakt en het gebouw heel poëtisch een „Duiventoren” genoemd, waarop het wel wat geleek, ofschoon het tot minder vreedzame doeleinden was opgericht en Duifhuis werd genoemd, omdat het van duifsteen was opgetrokken. Dat het van Romeinschen oorsprong moet geweest zijn, is zeer wel aan te nemen, daar de Romeinen in die dagen nog andere bouwwerken tot stand brachten, zooals Lugdunum, het huis te Britten enz. Ook kunnen eenige munten, in den omtrek opgegraven, met de beeltenis van keizer Hadrianus, die in de 2e eeuw regeerde, die meening wel versterken. Later werd het gebouw een grafelijke tol. Het laatst wordt het genoemd bij gelegenheid van troebelen in den gemeenteraad van Rotterdam in 1630, waar burgemeester Puyck en burgemeester Jongeneel aan 't woord waren en de wensch werd uitgesproken, dat deze stad niet tot een „duifhuis” gemaakt zou worden, waarmede waarschijnlijk een dievenhuis werd bedoeld. Misschien heeft de oude toltoren dus nog wel tot gevangenis gediend. Op een kaart van 1567 komt het nog voor.

BEELDENGROEP AAN DE DELFTSCHE POORT TE ROTTERDAM. BENEDEN DE ROTTENYMF, HAAR WATEREN NAAR DEN MAASGOD TOEVOERENDE.

Ter plaatse waar het heeft gestaan of anders in de onmiddellijke nabijheid, werd het huis te Crooswijk gebouwd, ook wel „het Duifhuis” geheeten, waarvoor het dus in de plaats schijnt gekomen. De tijd der stichting is onbekend. In 1367 komt de Heer van Voorne als eigenaar van het huis te Crooswijk voor, daarna kwam het aan de grafelijkheid en vervolgens aan Cralingen. In de „Bronnen voor de geschiedenis van Rotterdam”, uitgegeven op last van het Gemeentebestuur, lezen wij, dat dit huis gebouwd is in de rivier de Rotte, buiten de kade. De stichter, zegt Jacob Lois, was een jongere zoon uit het geslacht van Cralingen. Vóór het gebouw heeft ten tijde van Geertruida, gravin van Holland, weduwe van graaf Floris I, omstreeks 1065, een sluis gelegen aan den buitendijk, die het Maaswater uit het land keerde. De Heeren van Crooswijk of Croesingh hadden de vischerij uit de Benthuizer venen met de geheele Rotte tot in de

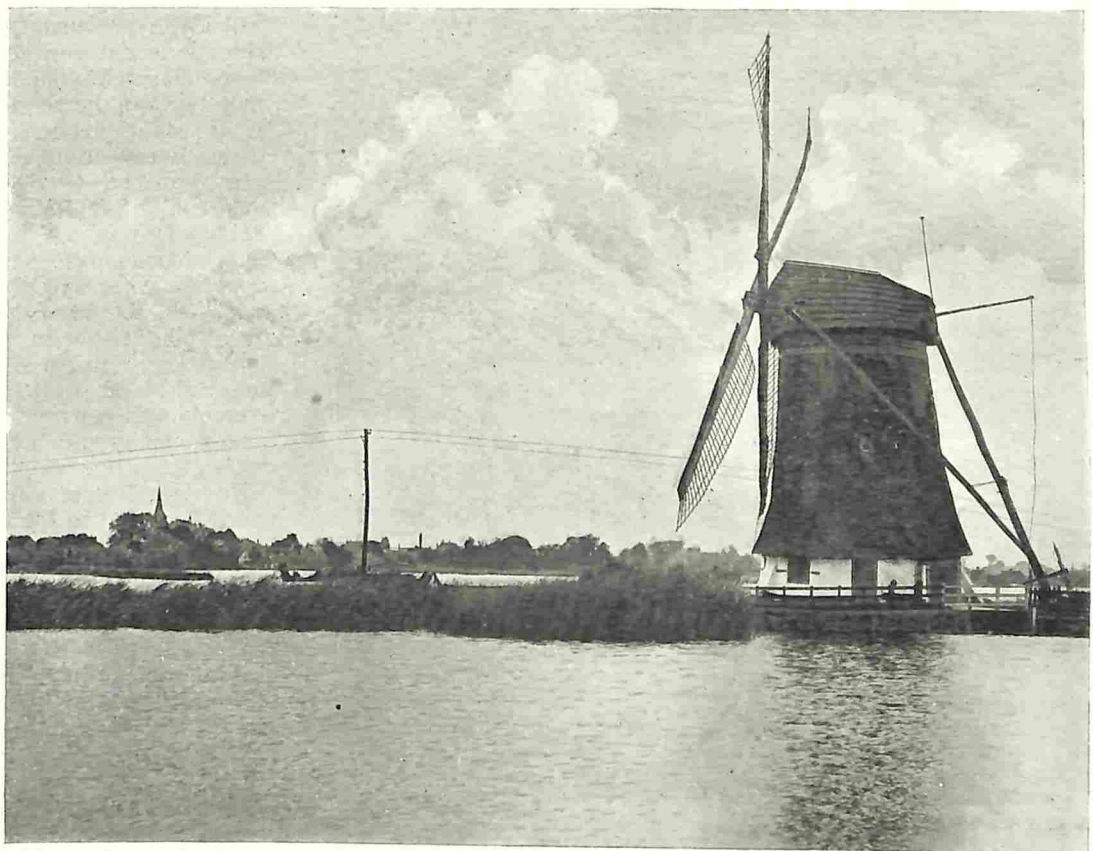

Foto C. Steenbergh.

LANGS DE ROTTE. EEN DER MOOIE WATERMOLENS AAN DE ROTTE. OP DEN ACHTERGROND HET DORP HILLEGERSBERG.

Maas met de zwanendriften. Ook hieven zij een tol van al de goederen en schepen, die door de sluis gingen. In 1454 werd het huis met 3 morgen land door Jan en Willem van Crooswijck overgedragen aan hun broeder Daniël van Crooswijck, Hoogheemraad van Schieland. Na 1572 gingen de goederen in percelen aan verschillende geslachten over. In 1623 kwam het huis aan Jan Leenderse Besemer. In 1634 werd het verkocht aan Aldert van der Duijn. Deze heeft het „geheel verciert ende seer heerlijk vertimmerd ende vergroot met schoone opgemetselde graften en plantagiën met seer schoone hoven en tuijnen verciert ende noch met eenighe percelen van landerijen vermeerderd." Zijn zoon heeft het huis nog verder „vermeerderd en verciert". Het oude gebouw, dat was blijven staan, was een vierkante toren met zeer dikke muren.

Gaan wij nu nog eens het geslachtsregister na, zooals dat in de bronnen voorkomt, dan vinden wij daarin opgeteekend als oudste bezitter in 1395, Hendrik van Crooswijck of Croesingh, Heer van Benthuizen, Soetermeer enz. Zijn zoon Floris was Rentmeester-generaal van Zuid-Holland en gehuwd met Geerttruid van Teijlingen. In 1486 werd Cornelis Croesingh, Houtvester van Holland, te Dordrecht, door Maximiliaan tot ridder geslagen. Jacob Croesingh was in 1548 gehuwd met Sandrina, bastaarddochter van Crujningen. Hun dochter Agnes trouwde met Otto van Egmond, Heer van Kenenburg, die in 1585 overleed. In 1572 werd een gedeelte der goederen door de voogden hunner kinderen verkocht aan Jan Dircksen en in 1574 een ander gedeelte aan Vranck Claessen. Eene andere Sandrina was omstreeks 1581 getrouwd met Gerrit van Wijngaerden, President van den Hove van Holland. Zij overleed in 1594 en liet een zoon en drie dochters na. Haar zuster Elisabeth was „nonne ter Lee," d. i. de abdy voor adellijke jonkvrouwen Leeuwenhorst onder Noordwijkerhout, gesticht in 1261. Na verkregen dispensatie huwde zij in 1576 met Jan van Duivenvoorde. Intusschen was het geslacht van Crooswijck of Croesingh in dat van Wijngaerden overgegaan. Vrouwe Jacoba Croesingh huwde in 1600 met Hendrik van Serooskerke, Heer van Stavenisse. Emerantiana van Wijngaerden trad in 1671 in het huwelijk met Gerrit van Rheede, Heer van ter Horst. Voorts lezen wij in het Rotterdamsch Jaarboekje, dat het huis te Crooswijck in 1696 verkocht werd door Cornelis Allardszoon van der Duijn aan Mr. Ewout Prins. In de verkoopvoorwaarden wordt het genoemd „eene welgelegen en seer vermakelijke hofstede, van ouds genaamd het Duifhuis ofte het huis te Crooswijck, met een schoon woonhuis, stal en koetshuis, schuur, hooiberg, tuin, boomgaard, grienden, singels en lanen." Daarna kwam het door erfgenaamschap aan zijn zwager, Mr. Adriaan Deijnoot, koopman, burgemeester en vroedschap van Rotterdam. Zijn dochter, vrouwe Kenau Deijnoot, gehuwd met Abraham Gevers, burgemeester en vroedschap van Rotterdam, is in 1780 op het huis te Crooswijck overleden. Eene aardige bijzonderheid is het, dat de vereeniging dezer beide namen, die thans nog tot eenzelfde geslacht behooren, op het huis te Crooswijck tot stand gekomen is.

In 1828 werden de percelen door de gemeente Rotterdam voor f 14000. — gekocht en in 1832 tot algemeene begraafplaats ingericht.

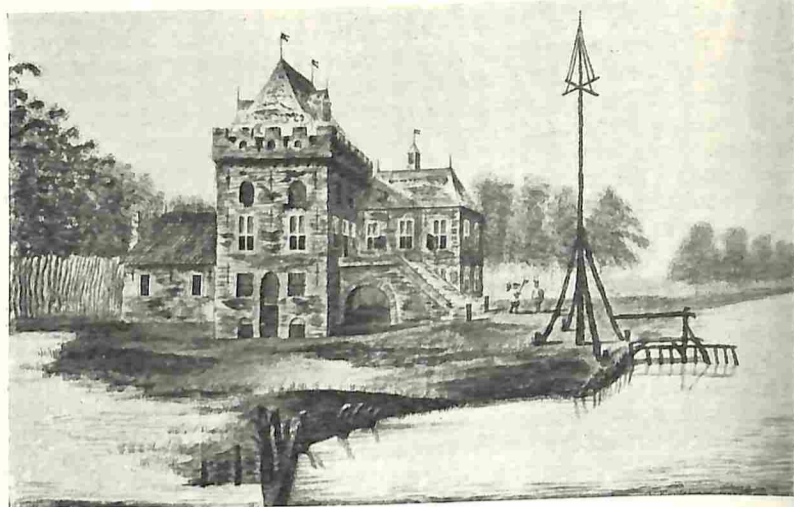
K. L. SCHAMP.

Overneming verboden.

Foto C. Steenbergh.

DE ROTTE EN HAAR OMGEVING.
GEZICHT OP CROOSWIJCK.

DE ROTTE EN HAAR OMGEVING.

HET HUIS TE CROOSWIJCK IN 1412.

Naar een teekening, berustende op het gemeentearchief te Rotterdam.

NOORD-BRABANT 1918.

Op zijn blank gewerkte spade
Leunend, rust een oude slover;
Ademend het herfstaroom
Van een eikenhakhoutzoom,
Staart hij d'akkerlanden over.

Van de versch gespitte kluiten
Waait hem frissche aardreuk tegen.
Eenzaam zingt het windelied
Langs de velden, en hij ziet
Naar de wolken, zwaar van regen.

Ginder, in een zwerm van kraaien,
Ploegt een landman met z'n ossen;
Dampend beult het zwart gespan.
Vredig galmt het klokje van
't Ver gehucht, in blauwe bosschen....

Ver, heel ver, het dof gerommel
Van kanonnen, moordgedrochten,
Domp'lend Vlaanderen in bloed,
Stad en dorp in vuur en gloed,
Brijz'lend wat daar handen wrochtten.

J. G.

EEN OUD DEVIES.

Zooals aan het slot van mijn artikeltje over de Bath-Orde, in „Buiten" van 14 Sept. 1.1. (blz. 438) ter sprake kwam, staan op het middenschild van het ordeteeken o. a. de twee woorden „Ich Dien." Hun oorsprong ligt in het ver verleden en voert ons terug naar de middeleeuwen.

Nadat Eduard I (1274 — 1307) Wales veroverd en tot een Engelsche provincie gemaakt had (1283), vestigde hij zijn residentie in dat gewest, maar de bevolking, inzonderheid de adel, betoonde zich vijandig jegens hem. Naar 's konings meening, moesten aan die gedraging de barden of volkszangers in de eerste plaats schuld hebben, die zich tot taak stelden, door de roemrijke daden der voorouders in herinnering te houden, den moed der overwonnenen te doen oplaaien. Op wreede wijze bedreigde die koning het leven der Gallische barden, waarvan misschien het gevolg was, dat het onderworpen volk tot toenadering neigde, mits voldaan werd aan zijn eisch, dat het bestuurd zou worden door een vorst van eigen nationaliteit, een prins „in Wales geboren, die geen woord Engelsch verstond en onberispelijk van gedrag was." Hoewel het in 't hart van den winter was, liet de Koning zijn gade, Koningin Ellimar, die in blijde verwachting verkeerde, heimelijk naar het kasteel Carnarvon vervoeren. In een der overgebleven torens van het, later door Cromwell gesloopte, kasteel laat men den bezoeker nog de kraamkamer zien, in welke de eerste „Prins van Wales" werd geboren.

Na de geboorte van zijn zoon noodigde de Koning — aldus wordt verhaald in Pückler Muskau's „Briefe eines Verstorbenen" — de ridders in het kasteel, liet den jongen troonopvolger, die „in Wales geboren, geen woord Engelsch verstond en onberispelijk van gedrag was," in hun midden leiden en sprak in het Welsch de bekende woorden: „Eych dyn!" d. w. z. „Hier is uw man!" Toen later de Keltische woorden niet meer verstaan werden, meende men er in te moeten lezen „ich dien," met de beteekenis wijl de zin, juist omgekeerd, is, dat Wales zijn heerscher trouw beloofde.

De struisveeren, welke steeds boven het helmdevies van den Prins van Wales aangetroffen worden, staan, naar men wil, in verband met den zoogenaamden „zwarten Prins" — aldus genoemd naar de kleur zijner wapenrusting —, later koning Eduard III, die, na de overwinning op de Franschen bij Crécy,

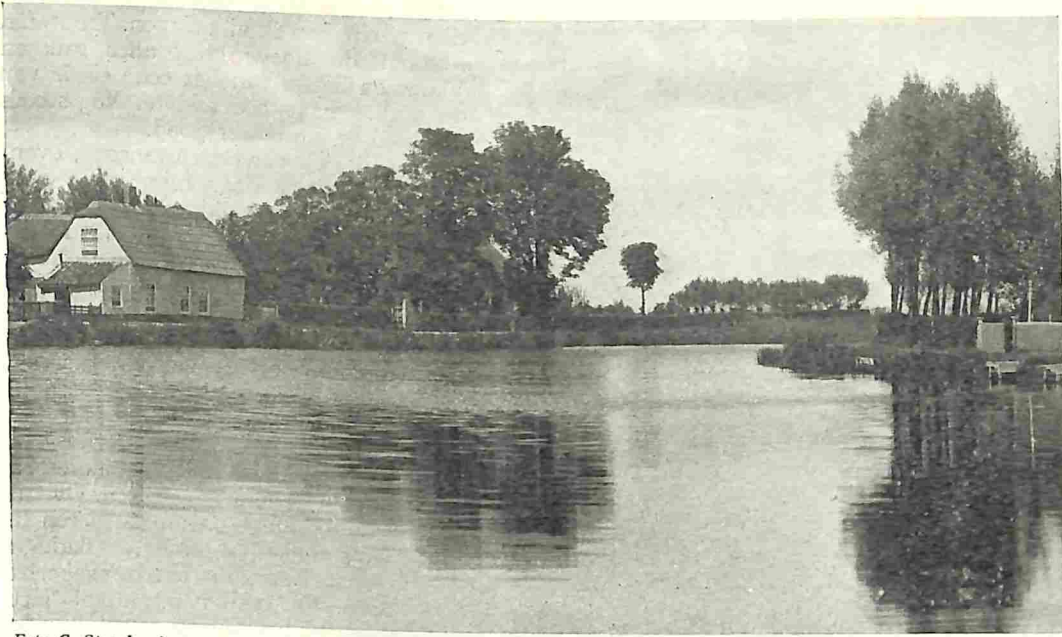

Foto C. Steenbergh.

DE ROTTE EN HAAR OMGEVING.
DE ROTTE, EVEN BUITEN HET DORP TERBREGGE.

ten N. van de Somme, op 26 Augustus 1346, den gevallen koning Jan van Bohemen, die aan Frankrijk's zijde streed, diens helm-sieraad, drie struisveeren, ontnam, welke ter herinnering aan de roemruchte overwinning, nog altijd onafscheidelijk verbonden zijn aan het devies van den Prins van Wales.

F. W. DRIJVER.

DE SPRINKHANEN.

DEN nacht van m'n aankomst op die landhoeve in Algiers kon ik niet in slaap komen. Het vreemde land, de drukte van de reis, het gebelaf van de jakhalzen, dan een drukkende, ontzenuwende warmte, een beklemming der ademhaling, alsof de mazen van het muskieten-gordijn niet de minste lucht hadden doorgelaten...

... Toen ik, tegen den dageraad, mijn raam open deed, hing er een zware, zacht bewogen, aan de randen zwart en roze-rood gerafelde zomer-mist in de lucht, als een wolk van kruiddamp boven 'n slagveld. 't Was bladstil, en alles in die fraaie tuinen, waarover ik den blik liet weiden, de wijngaarden op de hellingen aan den zonkant, de in de schaduw verborgen Europeesche vruchten, de kleine oranjeboomen, de mandarijnboomen in lange microscopische rijen, alles had hetzelfde droefgeestige aanzien, de onbewegelijkheid van bladeren, in afwachting van den storm. Zelfs de banaanboomen, die groote zacht-groene rietstengels, altijd in beweging bij het minste zuchtje, dat hun fijn en licht gebladerte doet verwarren, stonden nu stil en recht, als regelmatig geplaatste pluimen.

Ik bleef een oogenblik verdiept in de beschouwing van die merkwaardige aanplanting, waar alle boomen der wereld waren vereenigd, elk in zijn eigen seizoen bloemen en vruchten dragend van het vreemde land. Tusschen de korenvelden en het bosch van kurkeiken glinsterde een waterstroom, verfrisschend om te zien op dien drukkend warmen morgen; en bij het bewonderen van de weelde en de orde in al die zaken, die schoone hoeve met hare Moorsche bogen, hare in het morgenlicht blinkend witte terrassen, de er om heen gegroepede stallen en schuren, moest ik er aan denken hoe, vijf en twintig jaar geleden, toen die brave menschen zich in de vallei van Sakel zijn komen vestigen, daar niets anders was te vinden dan 'n ellendige wegwerkers-barak en woeste grond vol dwergpalmen en mastikboomen. Alles moest nog in het leven worden geroepen, alles nog worden gemaakt. Elk oogenblik opstand onder de Arabieren. De ploeg moest in den steek worden gelaten voor het geweer. Dan ziekten, oogziekten en koortsen vooral, mislukte oogsten, de gevolgen der onervarenheid, de strijd met een bekrompen, steeds vlottende Administratie. Wat 'n inspanning! Wat 'n vermoeienis! Welk 'n voortdurende waakzaamheid! Nu nog, ondanks de betere tijden en de zoo duur gekochte welvaart, waren beiden, man en vrouw, het eerste op in de hoeve. In dat vroege morgenuur hoorde ik hen al heen en weer loopen in de groote keuken

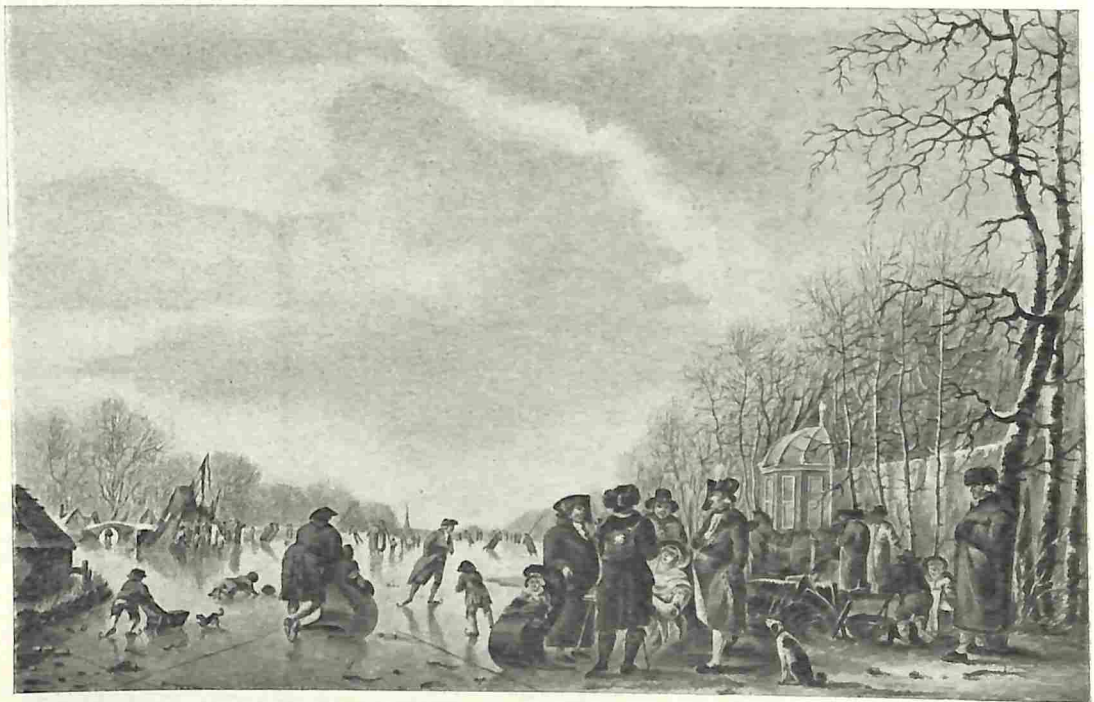
gelijkvloers, toezicht houdend op de koffie voor de arbeiders. Weldra luidde er een bel, en na verloop van 'n oogenblik trok het werkvolk op den weg voorbij. Wijnbouwers uit Bourgondië, Kabylen in lompen, met 'n roode muts op het hoofd; aardwerkers van de Balearen met bloote beenen, Maltezers, mannen uit Luca, een heele bende ongelijkslachtige, moeilijk te regeeren menschen. Staande voor de deur, gaf de pachter, kortaf, 'n beetje ruw zelfs, aan ieder hunner zijn dagtaak op. Toen hij daarmee klaar was, hief de brave man het hoofd op en keek, met bezorgden blik, naar den hemel; dan, mij aan het venster ziende: „Kwaad weer voor het gewas,” zei hij tegen mij... „de Sirocco is in aantocht.”

Inderdaad, naar mate de zon hooger steeg, kwamen wolken heete, verstikkende lucht tot ons uit het Zuiden, als uit de deur van 'n oven, die open en dicht wordt gedaan. Men wist niet waar zich te bergen, wat te doen. Dit duurde zoo den geheelen morgen. We gebruikten de koffie op de matten van de galerij, zonder den moed te hebben om te spreken of om ons te bewegen. Lang uit-

gestrekt en afgemat lagen de honden op de koele vloersteen. Het ontbijt bracht ons een beetje op ons verhaal: 'n overvloedig en zonderling ontbijt, met karpers, forellen, wilde zwijnevleesch, vleesch van stekelvarkens, boter van Staouëli, wijnen van Crescia, Oostersche peren, bananen, 'n heele verzameling vreemde spijzen, volmaakt passende bij de veelzijdige natuur, waarvan wij omringd waren... Men zou van tafel opstaan. Plotseling klinkt bij de glazen deur, welke gesloten was om de gloeiende hitte van den tuin buiten te houden, luid geschreeuw: „De sprinkhanen! de sprinkhanen!”

Mijn gastheer werd doodsbleek, als een man, wien men een ramp aankondigt, en we gingen in allerijl naar buiten. Gedurende tien minuten hoorde men in de 'n oogenblik te voren zoo kalme woning het geluid van haastige voetstappen en onbestemd geroep. Uit de schaduw der voorhuizen, waar ze hadden liggen slapen, kwamen de bedienden haastig naar buiten geloopt, leven makende met stokken, hooivorken, dorschvlegels, allerlei metalen keukengereedschap, dat ze maar hadden kunnen grijpen, koperen ketels, waschbekkens, pannen. De herders bliezen op hun hoorns. Anderen hadden groote zeeschelpen of jachthoorns. 't Was 'n vreeselijk, wanluident geraas, dat nog overstemd werd door het schrille „You! you! you!” van de Arabische vrouwen, die uit het naburige kamp waren komen aanloopen. Dikwerf, naar het schijnt, is een groot leven, een geluidstrilling van de lucht, voldoende om de sprinkhanen te verjagen, ze te beletten om neer te strijken.

Maar waar waren ze dan toch, die verschrikkelijke beesten? In de van de hitte trillende lucht zag ik niets dan een wolk, koperkleurig, zwaar als een hagelwolk, opkomende aan den horizon met het geluid van den stormwind in de duizenden takken van 'n woud. 't Waren de sprinkhanen. Op elkaar steunende met de groote, dorre vleugels, vlogen ze in één dichte massa, en niet-tegenstaande ons geschreeuw, onze inspanning, naderde de wolk

DE ROTTE EN HAAR OMGEVING.
IJSVERMAAK OP DE ROTTE.

Naar een tekening van J. A. Langendijk (1789) berustende op het gemeentearchief te Rotterdam.

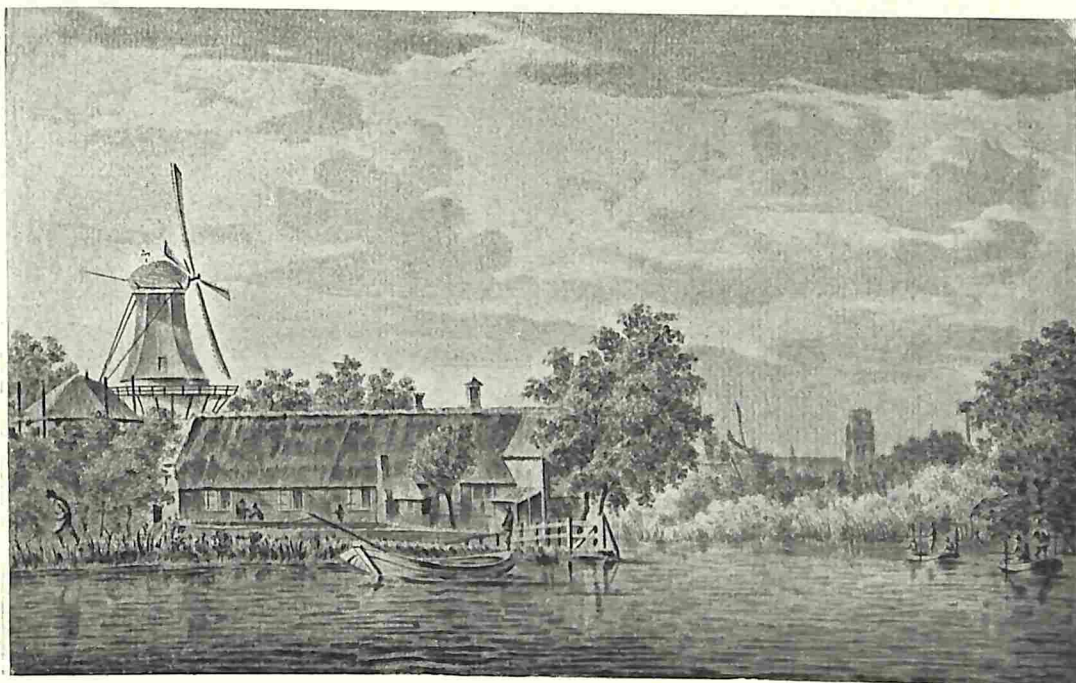
Foto C. Steenbergh.

DE ROTTE EN HAAR OMGEVING.
HET BERGSCH VERLAAT ONDER HILLEGERSBERG.

steeds, een onmetelijke schaduw werpende op de vlakte. Weldra was hij boven onze hoofden; gedurende 'n seconde zag men aan de randen een ontrafeling, een scheur. Als de eerste steenen van een hagelbui, begoneden enkele, scherp afgeteekend en rosachtig van kleur, naar beneden te vallen; dan brak de heele wolk, en viel die hagel van insecten dicht en met zwaar geruisch. Zoo ver het oog reikte waren de velden bedekt met sprinkhanen, enorme dieren, zoo dik als 'n vinger.

Toen begon de slachting. 'n Afgrijselijk geritsel als van iets, dat vergruisd wordt, van stroo, dat gestampt wordt. Met eggen, met schoppen, met ploegen, werd die bewegelijke bodem bewerkt; en hoe meer men er doodde, hoe meer er kwamen. Ze krioelden in lagen, verward in elkaars lange pooten; de bovenste zag men, in hun angst, sprongen maken tot tegen de neuzen der voor dit vreemdsoortige werk aangespannen paarden. De honden van de hoeve en die uit het Arabische kamp, daartoe opzettelijk in het veld gestuurd, wierpen zich op hen, en vergruisden ze met woede. Op dit oogenblik kwamen twee compagnieën Turcos onder trompetgeschal aanrukken om de ongelukkige kolonisten te helpen, en de slachting veranderde van aanzien.

In plaats van de sprinkhanen te verpletteren, verbrandden desoldaten ze door middel van lange slangen van buskruit. Moe van het dooden, misselijk van den stank, ging ik naar binnen. In de hoeve waren er al haast net zoo veel als buiten. Door de deuren, door de ramen en door de schoorstenen waren ze naar binnen gekomen. Langs het houtwerk, in de bijna geheel opgegeten gordijnen kropen, vielen en vlogen ze; tegen de witte muren klommen ze op met 'n reusachtige schaduw, die ze nog afzichtelijker maakte. En overal die verschrikkelijke lucht. Bij het eten moesten we 't zonder water doen. Regenbakken, kommen, putten, vijvers, alles was verpest. In mijn kamer, waar er toch massa's waren dood gemaakt, hoorde ik des avonds onder de meubelen nog gewriemel en het eigenaardige kraken der dekvleugels, niet ongelijk aan het geknipper van zaadhulzen, die door de groote hitte openspringen. Ook

DE ROTTE EN HAAR OMGEVING.
GEZICHT UIT HET ZWANENEILAND, TEGENOVER CROOSWIJK, OP DE ROTTE,
WELKER OMGEVING HIER THANS ALLE LANDELIJKHEID HEEFT VERLOREN.
Naar een teekening van C. de Grient, Ao. 1757, berustende op het gemeentearchief te Rotterdam.

dien nacht kon ik niet slapen. Trouwens, rondom de hoeve bleef alles wakker. Vlammen liepen van het eene einde van de vlakte naar het andere. Nog steeds maakten de Turcos er dood.

Toen ik den volgende morgen, evenals den vorigen dag, mijn raam open deed, waren de sprinkhanen weg; maar wat 'n verwoesting hadden ze achtergelaten! Geen bloem, geen grassprietje meer was er te zien: alles was zwart, afgeknaagd, verkoold. Bananen, abrikozenboomen, perzikboomen, mandarijnboomen waren alleen nog maar te herkennen aan den stand hunner kale takken, beroofd van de bekoring, de golving van het gebladerte, dat het leven is van den boom. Men was bezig de regenbakken en waterkommen schoon te maken. Overal werd de grond omgespit om de eieren te vernietigen, welke de insecten hadden achtergelaten. Elke kluit werd omgekeerd en met zorg stuk gestooten. En het hart kromp ineen bij het zien van de duizende witte wortels, vol sappen, welke in die omgewoelde, vruchtbare aarde te voorschijn kwamen....

Naar het Fransch van ALPH. DAUDET.

MELKEN MET MUZIEK.

VRIJ algemeen bekend is dat het melken der koeien met de hand in de laatste jaren in het grootbedrijf met goed succes werd vervangen door een automatisch systeem, waarbij een zuigtoestel de koeien haar voorhanden melk ontnemt.

Voor eenige jaren ging door de pers echter een Amerikaansch berichtje, meldend dat ginds op een farm, waar automatisch gemolken werd, op het melkuur in de stallen een fonograaf haar muziek deed hooren en het kennelijke gevolg daarvan zou zijn, dat de koeien zich niet alleen gewilliger aanpasten aan de nieuwe melkwijze, doch de invloed der muziek op de dieren zou de melk-opbrengst ten goede komen.

Het commentaar der landbouwbladen bestempelde het nieuwtje als „Amerikaansch.” We kunnen niet beoordeelen of men terecht schokschouderde over de geloofwaardigheid, al behoeft zulk een losweg verbreed krantenberichtje in den regel wel nader onderzoek. Wat ons er in trof was dat de nieuwigheid geen nieuws onder de zon bracht, want de toepassing van fonograafmuziek bij het moderne melkersbedrijf, — indien al beoefend —, zou niets anders zijn dan „oude wijn in nieuwe lederen zakken.”

Er gaat toch van muziek onmiskenbaar een zekeren invloed uit op vele dieren, zoowel als op den mensch. Wanneer b.v. tegen het einde van een vermoeienden tocht de militaire muziek met een opgewekten marsch den troep tot nieuwen, veerkrachtigen tred wekken komt, doordat langs den weg van het bewustzijn de montere stemming den wil tot nieuwe daadkracht aanspoort, is dezelfde invloed bij het cavalleriepaard waar te nemen. Het rythme van de begeleidende muziek regelde en schraagde ook zijn marscharbeid en zelfs na tal van jaren reageert een afgedankte soldatenknol nog op militaire muziek of hoornsignalen.

De rattenvanger van Hamelen vond voor een twintigtal jaren een navolger in Parijs, waar iemand door fluitspel de ratten tot zich wist te lokken. Als hij zachte, sleepende wijsjes speelde voor den ingang van een oud riool, kwamen er honderden ratten te voorschijn om naar de muziek te luisteren. Ze sprongen, krioelden en buitelden op en over elkaar, zoolang de muziek weerklonk. Ook een beroemd cellist heeft met ratten dergelijke proeven genomen. Wanneer hij in een oud huis, waarin zich veel ratten ophielden, 's nachts een concert gaf, kwamen ze aangetrippeld zoodra hij begon te spelen en verzamelden zich rondom hem, — tenminste zoolang hij zachte, langzame melodieën deed hooren. Begon hij echter een opgewekt, vroolijk tempo van een danswijsje, dan stoven de dieren in panischen schrik naar alle richtingen en kropen weer in hun schuilhoeken.

Nog tientallen voorbeelden van invloed der muziek op verschillende dieren zouden we geven kunnen. Trouwens, de mannen der wetenschap bleven niet in gebreke om musicus en fonograaf ter hulp te nemen om het effect van zang en instrumentale muziek te bestudeeren, wanneer deze voor allerlei beesten in een

dierentuinen ten gehore werd gebracht. Het is echter, bij de aangeboren nieuwsgierigheid of onderzoekingszin der dieren eenerzijds en ten anderen door de vele storende invloeden in een publieken tuin, uiterst moeilijk eenige vaste conclusies te stellen aangaande den muzikalen zin der dieren of omtrent de bij hen op die wijze teweeggebrachte stemmingen.

Wie wel eens een deuntje gefloten heeft in de nabijheid van een kat zal weten, dat de meeste katten de oorzaak van dat fluitgeluid willen kennen; ze komen tegen u opklimmen tot aan uw mond toe en zelfs met haar poot zouden ze op verder onderzoek uitgaan. Toch kunt ge niet vaststellen of het beest uw gefluit prettig of onaangenaam vindt.

In vele gevallen hebben de proefnemingen in de dierentuinen echter duidelijk kunnen aantonen, dat verschillende dieren wel aandacht aan de muziek schenken; deze neemt hen vaak geheel in beslag en leidt hen af van andere gevoelens of bezigheden.

Evenals het snarenspeel van David den ontwrichtten geest van koning Saul tot kalmen, vredigen gedachtengang kon bezweren, kan een eenzijdige concentratie van zintuiglijke indrukken, aaien of streelen evenzeer als stemgeluid of muziek, bij de dieren een zekere kalmeerende rusttoestand teweegbrengen, welke het gemakkelijk maakt hen te leiden. Vooral wanneer steeds dezelfde stemklank, de muziek van eenzelfde instrument in den omgang met de dieren herhaald wordt, ontstaat er in de dierenziel een door het geheugen vastgelegde associatie tusschen deze gewaarwordingen en wat er van het dier verlangd wordt.

Bij alle volkeren nu, waar de veeteelt een groote bedrijfsrol speelde, werd algemeen de invloed van zang en muziek op het gedrag der dieren als vaststaand beschouwd. De kalmeerende invloed van het lied maakt de dieren rustiger en daardoor handelbaarder. Ook door het bemoedigende geklank van de vertrouwde stem bereikt men in den omgang met vee heel veel. Waar de arbeid een rythmisch verloop heeft, zooals bij het melken, is er wisselwerking tusschen de door zingen verkregen rust en aanpassing van dit lied aan het rythme van den arbeid. De laatste gaat daardoor regelmatig en gemakkelijker van de hand. Volgens in Duitschland gangbare meening houden koeien, welke gewend zijn om onder gezang te worden gemolken, haar melk op wanneer het zingen gestaakt wordt. Poolsche boeren gelooven door zingen de melk te kunnen doen vloeien, wanneer het vee die ophoudt. Mongoolsche nomaden beweren dat kameelen, welke haar kalveren weigeren te zogen, door vioolspeel tot die moederplicht kunnen worden aangezet. Ook de oude Engelsche ballades vertellen van het zingen der melksters „a milking the kine” waarnaar de edelvrouwen in de weide gingen luisteren. Vanouds heerschte ook op de Britsche eilanden de meening, dat koeien de melk gewilliger afstonden, wanneer de melkmeisjes haar taak zingend verrichtten. In Ierland gelooft men daaraan nog heden ten dage en al melkend heft men daar het overoude melkerslied aan: „The Pretty Girl milking her Cow.” Van het lieve wijsje en de woorden kan men geen oorsprong aanwijzen, doch het boerenvolk in Kerry zal U vertellen, dat het lied „a fairy tune” is, door pijper of harpspeler als echo opgevangen uit der elfen zangen, welke op schoone meiavonden door de schemering verneembaar zijn.

Onder de oude volksliederen van Zwitsers, Oostenrijkers, Letten, Bedoeïnen, Turken, e.a. vinden we melkersliedjes, waarin vaak roerend eenvoudig de gemeenzame verstandhouding tusschen den mensch en het hem dienende vee bezongen wordt. Voor zoover we van de zangwijzen kennis nemen konden is hun rythme aangepast aan de in afwisseling op- en neergaande, tweehandige beweging van den melkersarbeid, waarbij het suizend neerspuiten van de melk in het melkvat de maat hoorbaar aangeeft.

Melken met muziek is dus niet iets nieuws, het is zoo oud als het veehoudersbedrijf zelf.

G. DE GRAAF.

LAELIA CRISPA.

ER wordt in ons land zeker geen Orchideëncollectie aangetroffen, hetzij grooter of kleiner, waarin niet een of meerdere exemplaren van de hiernevens afgebeelde *Laelia crispa* worden aangetroffen. Dit bewijst twee dingen, n.l. én dat het een zeer mooie soort is én dat zij zich gemakkelijk laat kweken, want miste zij een dezer beide eigenschappen zeker zou zij niet zoo populair zijn.

De plant van deze soort is niet zoo bijzonder fraai, trouwens dit behoeft geen verwondering te baren, want de meeste Orchideeën vormen geen mooie planten. Zij vormt vrij groote schijnknollen, die van 15 tot 25 c. M. lang kunnen worden en die bekrond worden door één enkel stijf, lederachtig, donkergroen blad van somtijds 30 c. M. lengte. De schijnknollen met haar bladeren ontspruiten uit een kruipenden wortelstok, die ruimschoots luchtwortels vormen.

Uit den voet van het blad, dus boven op den schijnknol, vormt zich bij bloeiende planten een groene schede van ruim 10 à 12 c. M. lengte en daaruit ontwikkelt zich dan de bloemtros, die van 6 tot 10 prachtige bloemen kan voortbrengen. De laatste bereiken een doorsnede van meer dan 12 c. M. De buitenste kelkbladeren zijn betrekkelijk smal, tot 6 c. M. lang en zuiver wit. De binnenste bloembladeren zijn evenlang doch iets breder en vertoonen de eigenaardigheid, dat zij aan de randen sterk gekroest zijn, wat aan de bloem een zekere bekoring geeft; zij zijn sneeuwwit. Het lipje is peperhuisvormig, steekt uit de bloem naar voren, de rand is eveneens sterk gekroest en de onderste lip omgebogen. Het geheele labellum is wit, in de keel geel gestreept en met een schitterend purperen vlek op de onderste lob. De geheele bloem maakt een prachtige indruk, en bezit men een plant, die met twee of drie krachtige bloemstengels te gelijk bloeit, dan levert die, zooals onze afbeelding duidelijk toont, een prachtig gezicht op.

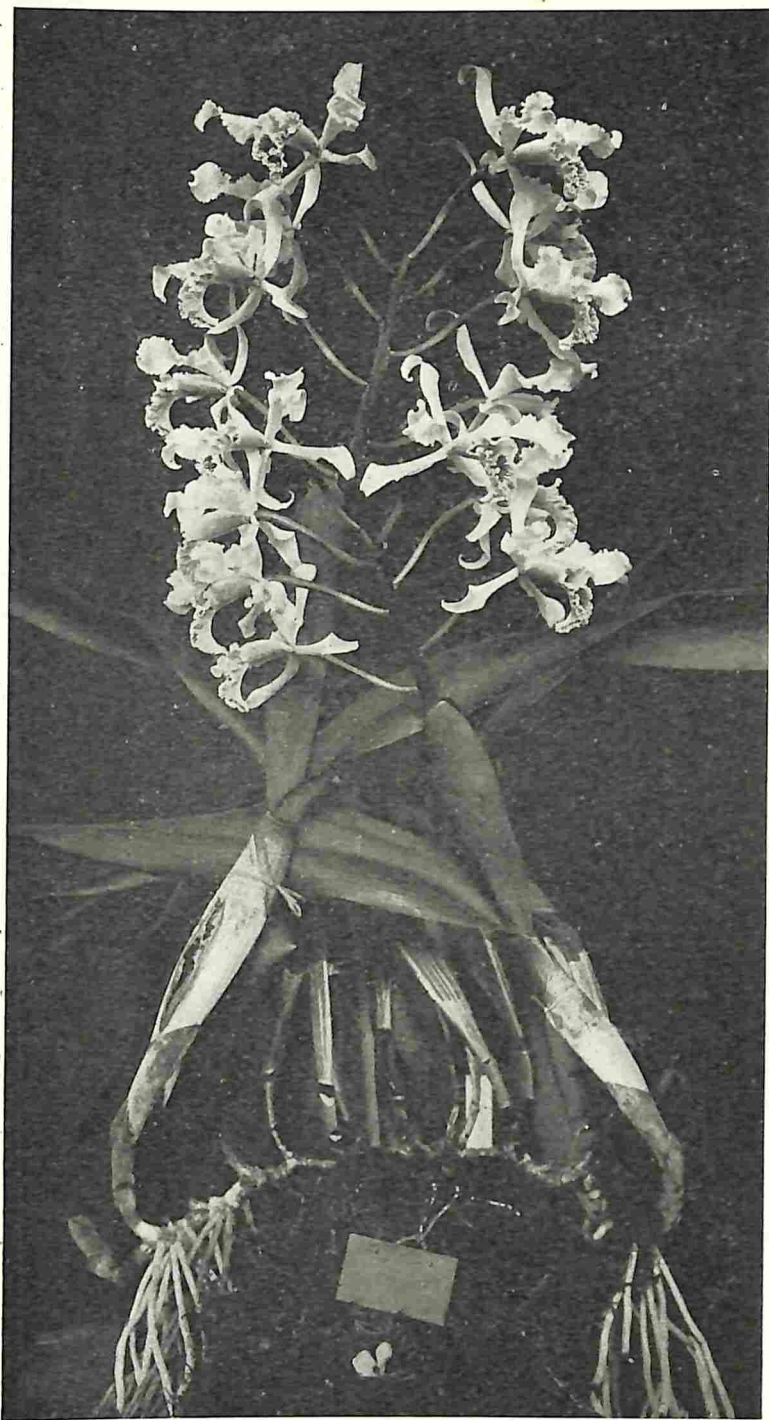
De bloeitijd van deze soort valt in Juli en Augustus.

Zooals wij reeds opmerkten is de *Laelia crispa* gemakkelijk in de kultuur. Het best groeien zij in een gematigde kas, die echter niet te warm mag gehouden worden. Zij verlangen veel lucht en ook veel licht; wat morgen en avondzon kan niets geen kwaad. Het best worden zij opgepot in ondiepe schotels, die nog voor de helft met scherven worden gevuld; hierop legt men een mengsel van wat vezelgrond, ruwe bladgrond, sphagnum en stukjes houtskool, waar dan de krimpende wortelstok met haalkjes op wordt bevestigd. Men kan het geheel met wat levende sphagnum afdekken.

Van belang is het gieten. Zoodra deze *Laelia* uitgebloeid is, moet men ze gaandeweg wat minder water geven, zoodat zij

gedurende den winter, wanneer zij in vollen rust is, niet meer water krijgt dan noodig is om het verschrompelen der schijnknollen te voorkomen. Ziet men in het voorjaar, dat zich nieuwe scheuten vormen, dan kan zij zoo noodig verpot worden, waarna men langzaam aan meer water gaat geven, totdat zij in vollen groei rijkelijk begoten kan worden. Ook gedurende de ontwikkeling van de bloemstengels behoeft men niet te zuinig met water te zijn, als er maar voor gezorgd wordt, dat dit niet in de jonge scheuten dringt, die zeer aan rotten onderhevig zijn. Van belang is, dat zij gedurende den winter voldoende rust, want groeit zij dan uit, dan zal de scheut, die zij vormt, te zwak zijn om er behoorlijk uit te bloeien.

De *Laelia crispa* wordt zeer veelvuldig gevonden in Zuidelijk Brazilië; vooral op de bergen rondom Rio de Janeiro komt zij veel voor. Het was een van de eerste *Laelia's* die naar Europa werden gezonden, want reeds in 1826 zond Sir Henry Chamberlain een exemplaar aan den proeftuin van de Royal Horticultural

LAELIA CRISPA.

tural Society te Chiswick, waar zij in Augustus van het volgende jaar bloeide en toen door Dr. Lindley beschreven werd.

Sindsdien tijd geraakte zij meer en meer in de verzamelingen verspreid en nog steeds is het een Orchidee, die geliefd is en daarom veel gezocht wordt. E. Th. W.

„Het oude huis aan de Nieuwebrugsteeg te Amsterdam.”

ONDER bovenstaanden titel komt in het No. van 24 Aug. '18 van dit blad een stukje voor van de hand van den heer Corn. J. G. waarin twijfel wordt geopperd omtrent de oorspronkelijkheid van het „oude huis” i.c. het perceel No. 13 Nieuwebrugsteeg. Deze twijfel wordt uitgesproken onder verwijzing naar een kleurtekening van Reinier Vinkeles welke onder No. 643 voorkomt in den „atlas van Splitgerber” in het museum „Fodor” alhier, en dateerende uit het jaar 1764.

Reeds onmiddellijk na het lezen van dit stukje stond het bij mij vast, dat er aan de oorspronkelijkheid van het geval eenvoudig niet te twifelen viel. Zijn vormen en constructie wijzen zoo onloochenbaar heen naar den tijd van zijn stichting in den aanvang van de zeventiende eeuw, dat er geen plaats overblijft voor de opgeworpen veronderstelling, dat hij in het midden der achttiende eeuw met het naburig pand No. II onder één lijst zou hebben bestaan zooals de op blz. 599 afgedrukte afbeelding van Vinkeles aangeeft. Thans, nu het bovenste deel van den top noodwendig moest worden hersteld, bleek de echtheid van den gevel nog weer onomstootelijk.

Grondde ik tot nu toe mijne overtuiging slechts op dat wat in de werkelijkheid viel waar te nemen, thans trachtte ik ook te ontwarren wat toch wel tot het ontstaan van den ongewetigden twijfel kon aanleiding hebben gegeven. Met het resultaat, dat ik meen daarin volkomen geslaagd te zijn.

De heer Corn. J. G. is wat men noemt „erin gevlogen”. Vergelijkt men de afbeeldingen van den gevel in de Nieuwebrugsteeg, zie de reproductie hiernevens, met die op Vinkeles' prent, dan frappeert de absolute verwantschap van de architectuur.

Voegt men hierbij, dat op het opzetcarton van de prent in den atlas van Splitgerber staat: „het huis Nieuwebrugsteeg hoek St. Olofspoor aan het einde van de Warmoesstraat” in 1764, dan is de conclusie dat hiermede het perceel Nieuwebrugsteeg 13 wordt bedoeld, hoewel misschien wat haastig getrokken, enigszins verklaarbaar. Op de achterzijde van Vinkeles' prent echter staat, vermoedelijk door den bekwamen teekenaar zelf geschreven, „dit gesigt is geteekent op het hoek van de Warmoesstraat en Capelsteeg of St. Olofstraatje”. Alzoo niet op den hoek van de Nieuwebrugsteeg!

Feitelijk is hiermede de kwestie reeds geheel opgelost, het valt nu gemakkelijk aan te wijzen, waar Vinkeles' huis dan wél heeft bestaan.

Op de kaarten van Corn. Anthonisz (1544) zie de afbeelding op blz. 599 en op die van Pieter Bast (1599) treft men de St. Olofspoor nog aan, maar op die van Balthazar Florisz, gemaakt in 1625, is hij verdwenen, en vindt men op haar plaats twee perceelen met trapegevels. Voorts lezen we in Commelin, deel I pag. 173: „Deze poort heeft het leste van alle ge-, denk-teykenen van deze oude Stad bestaan, en ons gedenkt

„noch, gezien te hebben, dat die, in 't Jaar zestienhondert achtien „(gelijk het jaartal, dat noch aan 't Hoekhuis te lezen, en 't „afbeeldzel van de Poort te zien is, uytwijst) afgebroken is ge- „worden, of welkers oude Fondamenten de voorzeyde huizen in „'t zelve Jaar van het afbreken gesticht zijn, en dit is de „oorzaak, waarom de straat alhier zooveel nauwer is dan de „Warmoesstraat”. Moge het vreemd lijken, dat Commelin zegt zich het afbreken van de poort te herinneren waar hij eerst in het jaar 1636 geboren werd, men bedenke, dat het derde Boek eerste deel, waaraan we onze aanhaling ontleenen, door T. Domselaar is geschreven, die van een oudere generatie was.

De opening van de St. Olofspoor viel samen met de breedte van de steeg van dien naam. Een der rechtstanden, de smalste, met het daarbij behoorende trap-torentje, viel geheel of gedeeltelijk ter plaatse waar thans, zie de situatie van den toestand zooals deze thans is, het perceel Nieuwebrugsteeg 13 staat, de tweede en bredere op de plaats waar we nu St. Olofspoorsteeg 9 aantreffen en sloot tegen de St. Olofkapel aan. Toen nu de poort was gesloopt, kwamen er twee bouwterreinen vrij; het eene werd ingenomen door het nog bestaande hoekhuis van den bakker waarin ook het jaartal 1618 nog onduidelijk is te lezen, het tweede door dat op de prent van Vinkeles. En het is dit huis hetwelk door Commelin wordt bedoeld.

Twijfel daaraan schijnt niet mogelijk.

Beziet men de situatie van den tegenwoordigen toestand, dan valt het op, dat de rooilijn van de Warmoesstraat t.o.v. die van de St. Olofspoor terugspringt. Hetzelfde merkt men op Vinkeles' prent.

Een tweede bewijs is te vinden in het zonlicht op Vinkeles' tekening. Men ziet, dat dit recht in het straatje valt, de schaduwen van het wandelend menschenpaar vallen recht voor hen uit. Met het „straat” kan nu niet anders bedoeld zijn dan de Kapelsteeg. Immers werd de St. Olofspoorsteeg bedoeld, dan had men het onmogelijke, dat de zon in het Noordoosten zou staan!

Hiermede meen ik te hebben aangetoond, dat het door Vinkeles afgebeelde huis moet hebben bestaan op de plaats waar men nu perceel St. Olofspoorsteeg 9 aantreft, welk perceel 'op de afbeelding van het hoekhuis Nieuwebrugsteeg 13 nog duidelijk is te zien.

Blijkbaar heeft Vinkeles zijn prent geteekend, zich bevindende in laatstgenoemd perceel.

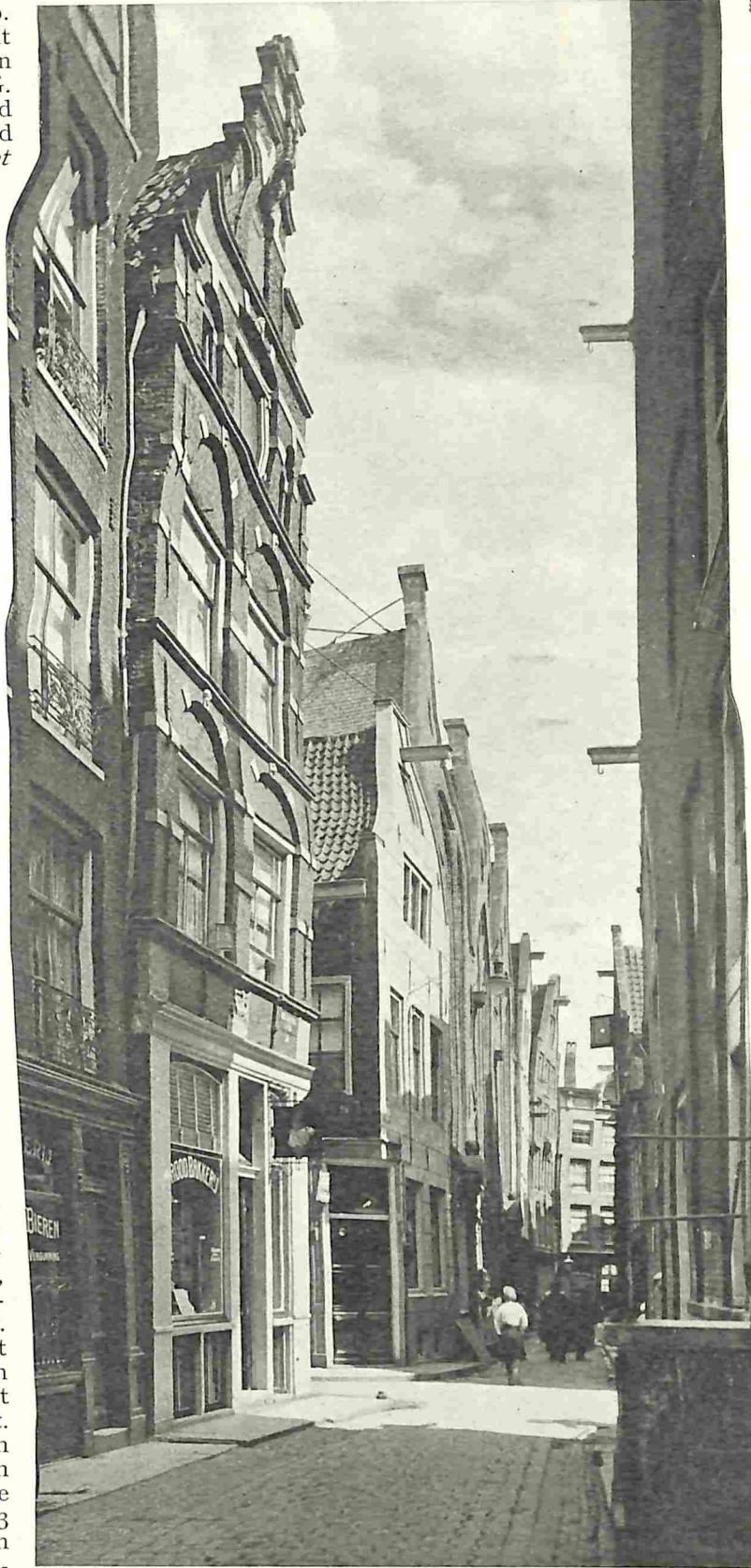
Het bovenstaande moge leeren, dat het gevaarlijk is om alleen afgaande op afbeeldingen, veronderstellingen of conclusiën op te bouwen. De werkelijkheid doet meermalen verrassend eenvoudig een beter inzicht kennen.

C. VISSER.

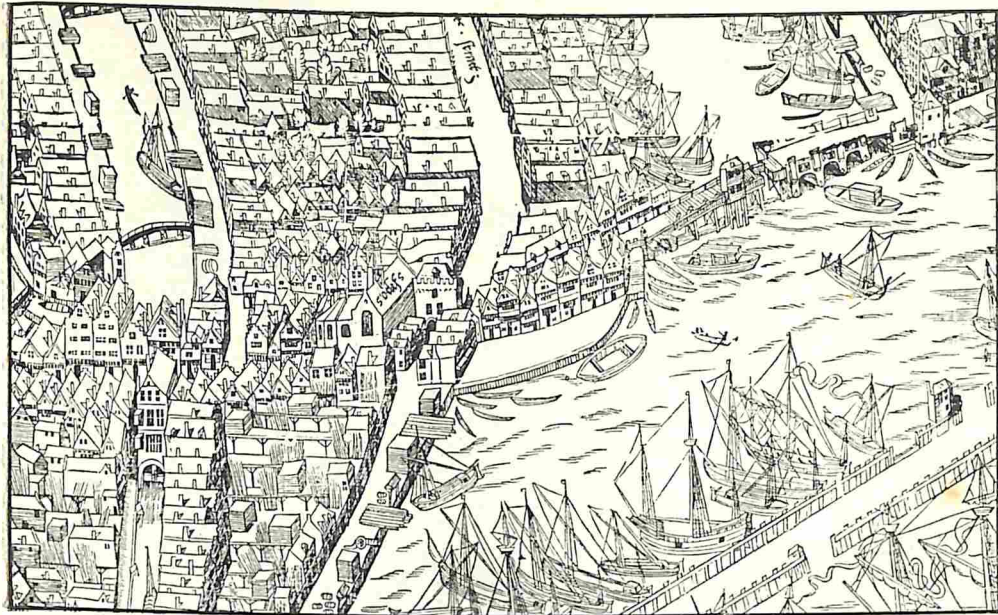
Adv. v. d. ver. „Hendrick de Keyser”

De heer G., wien wij het bovenstaande toezonden, antwoordde ons:

Mijn artikeltje onder bovenstaand hoofd in „Buiten” van 24 Aug. besloot ik met den wensch: het volgende woord is aan de heeren bouwkundigen. De heer C. Visser is zoo vriendelijk geweest dit woord te spreken en verklaart ten stelligste dat het huis Nieuwebrugsteeg 13 echt en onverbouwd van 1618 is. Hij is bouwkundige, ik niet, en ik wil dan gaarne mijn twijfel vragen omtrent de lotgevallen van dit huis opgeven. Maar als hij nu tegelijk wil beweren, dat het huis, door Vinkeles geteekend, St. Olofspoorsteeg 9 is, dan ga ik niet verder met hem mee. Dit huis, waarvan dan de voorgevel in de St. Olofspoorsteeg moest bestaan hebben, terwijl hij nu in de Kapelsteeg staat, kan m.i. het huis van Vinkeles niet zijn. Het opschrift achter

HET HOEKHUIS NIEUWBRUGSTEEG 13.
AANGEKOCHT DOOR DE VEREENIGING „HENDRICK
DE KEYSER”.

DE ST. OLOFSPOORT MET
OMGEVING.

FRAGMENT UIT DE KAART
VAN CORNELIS ANTONISZ.
VAN 1544.

Uit: „Het ontstaan van Amsterdam”,
door C. G. 't Hooft.

diens teekening maakt de zaak ook niet duidelijker: een St. Olofstraatje is mij noch uit de 18de, noch uit een andere eeuw bekend; v. Gelder, Amst. straatnamen, spreekt wel van een St. Olofkapelsteeg, een combinatie van de beide namen dus. Hierdoor zal niet alleen de schrijver van het opschrift op het opzetpapier, maar ook de samensteller van den catalogus Splitgerber op 't idee van de Nieuwebrugsteeg gekomen zijn.

Wat het hulpmiddeltje om bij een teekening op het vallen van 't licht te letten betreft, hierin stel ik geen onbepaald vertrouwen. Meerendeels toch werd — en wordt nog — op de plaats zelf slechts de schets gemaakt, waarna deze door den teekenaar thuis of elders wordt uitgewerkt. Dat hij hierbij dan immer de lichtverdeling zóó zal aanbrengen als deze op 't moment van 't schetsen inderdaad viel, is niet aan te nemen.

De conclusie dat ik „er in geloopen” ben, zij voor rekening van den heer Visser. Door aan iets te twijfelen en ook anderen zijn vraagstuk voor te leggen, vliegt men er m.i. nog niet in, maar wel zou het mogelijk geweest zijn langs dien weg er uit te komen. Dit nu is ten opzichte van de teekening slechts gedeeltelijk geschied.

CORN. J. G.

DE PELSJAGERS.

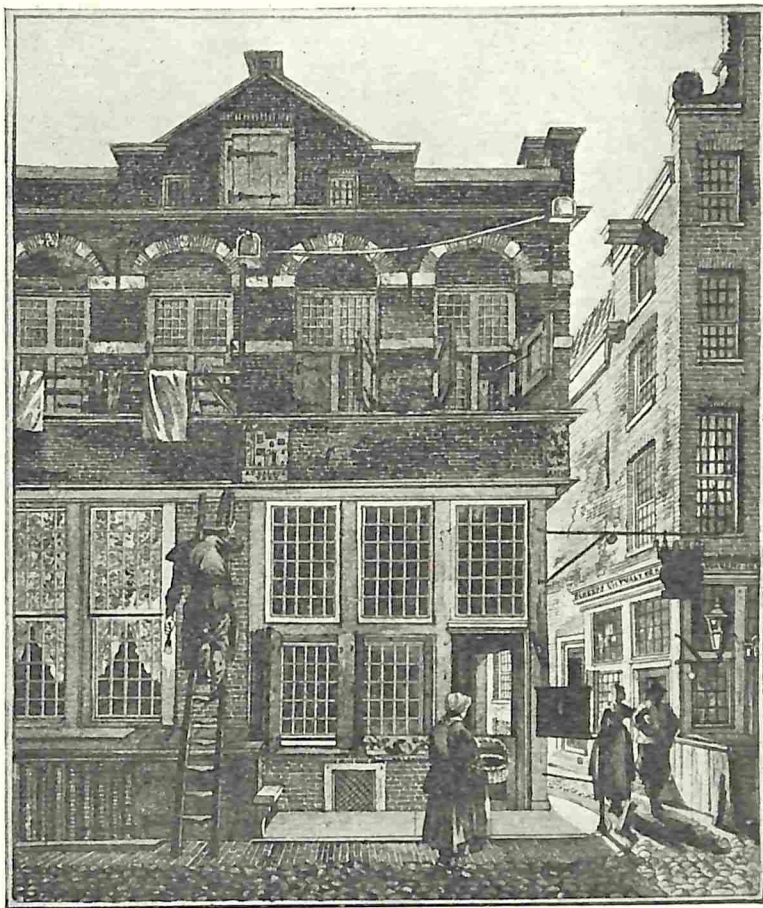
(Vervolg van blz. 591).

HOOFDSTUK XII.

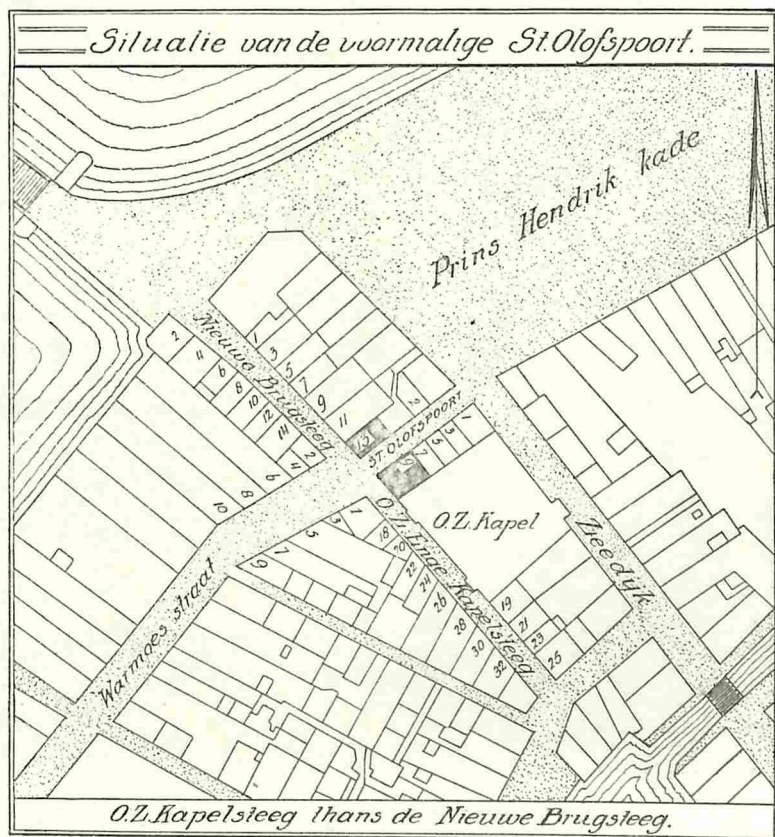
VREEMDE INVLOEDEN.

Gedurende de eerste uren van den volgende morgen waren Ambrose en zijn troep op hun hoede voor nieuwe demonstraties van de andere partij. Doch er gebeurde niets. Macfarlane, noch Gordon Strange, noch Colina zouden een troepje inboorlingen bijeen hebben kunnen krijgen om hen te helpen. Op hun geheimzinnige manier waren de inboorlingen eenvoudig verdwenen. En zonder hen kon het half dozijn blanken niets beginnen tegen Ambrose's sterken troep. Colina zelf had een moreele nederlaag geleden en had tijd nodig om zich te herstellen.

Achter in het magazijn beraadslaagden de een of andere gedragslijn eens te worden. Strange liet, op zijn bescheiden wijze, de beslissing over aan Macfarlane en de anderen. De wijze waarop John Gaviller absoluut heerschappij op de post had uitgeoefend, had zijn minderen ongeschikt gemaakt zelf beslissingen te nemen. Hij kon niet komen en zonder hem waren zij machteloos.

HET PERCEEL ST. OLOFS-
POORTSTEEG 9 IN 1764.
Naar een kleurteekening van R. Vin-
kels. (Museum Fodor, atlas van
Splitgerber, No. 643.)

O.L. Kapelsteeg thans de Nieuwe Brugsteeg.

Er werd besloten hulp te halen van het hoofdkwartier der politie aan het Cariboumeer. De groote stoomboot konden ze niet uitzenden, omdat zij voor den winter onttakeld was, doch de barkas was beschikbaar. Gaviller hield dat vaartuig er op na om het tegen het einde van den zomer te gebruiken, als er niet veel water in de rivieren stond. Zij slaagden er in genoeg half-blanken bijeen te krijgen voor de bemanning; Masters zou de machine bedienen en kapitein Stinson als stuurman dienst doen. Zoo moest dit kleine troepje dan twee van zijn beste krachten afstaan om hulp te halen. In den namiddag vertrokken zij. Als het hun meeliep zouden ze over twee of drie weken met de soldaten terug kunnen zijn. Inmiddels maalde de molen er vroolijk op los. Ambrose, die de Indianen tot elken prijs onkundig wilde houden van wat er voorviel, uit vrees, dat ze oproerig zouden worden, zond Germain Grampierre naar zijn vaders huis om het weinige meel te halen, dat ze nog hadden en dat aan Watusk te brengen om de Kakisas dien dag te voeden. Voor zoover hij kon zien was er geen

andere verbinding tusschen de twee zijden van de rivier. Hij sloeg het vertrek met een kalm gezicht gade. Hij vermoedde het doel van den tocht, doch hij was er niet afkeerig van dat de politie kwam en de geheele zaak aan het licht bracht.

Gedurende den geheelen dag en den daarop volgende nacht werkte de machine, die beurteelings door Ambrose en Greer bediend werd. Den volgende morgen omstreeks acht uur was alles gemalen en werd de laatste zak bloem dichtgebonden. Ze hadden genoeg om aan de eischen van de Kakisas te voldoen en hielden dan nog iets over. In het midden van de loods liet Ambrose een tiende gedeelte achter als maalloon, met een ironisch briefje aan een der zakken. De bloem werd weer in de boot geladen en het geheele gezelschap vertrok in de beste stemming.

Hun aankomst in het Indianenkamp verwekte eenige opschudding. De kinderen liepen hard schreeuwend en springend naar den waterkant, vergezeld door de blaffende honden. De mannen volgden, verlangend om de zakken op hun schouders te nemen. In een lange rij liepen zij naar de tenten terug; de

vrouwen stonden er om heen te lachen en te gesticuleeren en streelden de gevulde, bestoven zakken. Op order van Ambrose werden de zakken tot een indrukwekkenden stapel vereenigd in het midden van het vierkant. Hij kende de waarde van zoo'n vertooning.

De half-blanken, die zes en dertig uur dienst hadden gedaan, verspreidden zich in verschillende richtingen en gingen naar huis. Simon Grampierre en Tole bleven bij Ambrose. De boot bleef met den boeg op den wal even voorbij het kamp. Hieraan schreef Ambrose later al de komende rampen toe. Doch hij kon niet voorzien wat er zou gebeuren. Op het gezicht van zooveel voedsel waren de Indianen openhartig en gelukkig als kinderen.

Toen de laatste zak meel boven op den stapel lag, zocht Ambrose Watusk op. Hij vond het opperhoofd zooals de vorige keer, klaarblijkelijk in afwachting van een officiële mededeeling; zijn zwijgende raadsliden had hij weer bij zich. Watusk's glad, week vleezig gezicht was zoo uitdrukkingloos als een pas gewitte muur. „Ik heb je meel gebracht,” zei Ambrose met iets juichends in zijn stem, hetgeen onder de gegeven omstandigheden wel verklaarbaar was.

Watusk kwam niet onder den indruk. „Het is goed,” zeide hij met een nietszeggend knikje.

Ambrose was enigszins teleurgesteld. Hij gevoelde instinctmatig, dat Watusk de eenige van den geheelen stam was, die zich niet verheugde over de komst van het meel. Ambrose vermoedde een geheim.

„Hoe heb je de bloem gekregen?” vroeg Watusk beleefd.

„Ik heb Gaviller's molen geleend om het te malen,” antwoordde Ambrose op dezelfde wijze.

Watusk's oogen sloten zich bijna. Hij blies zijn wangen een weinig op en Ambrose zag, dat er een redevoering dreigde te komen. „Ik hoop, dat er geen moeilijkheden zullen komen,” begon hij, gewichtig doend. „Als er moeilijkheden zijn, krijgt de roode man altijd de schuld. Als er weinig pelzen zijn, als de zomervorst de tarwe zwart maakt, 't is altijd hetzelfde. Ze zeggen, dat de roode man slechts toovermiddelen heeft. Als twee bleke mannen vechten en een roode komt voorbij, weet hij van niets, maar toch zeggen de bleeken dat het zijn schuld is en schoppen zij hem zoo hard als ze kunnen. Jij breekt Gaviller's molen open, Gaviller is woedend en haalt de politie. Als de politie komt, denk ik, dat Watusk de schuld krijgt en dat ze hem in de gevangenis zetten.”

Het was duidelijk dat Watusk op de hoogte was gebracht van hetgeen er gebeurd was. „Hoe weet je, dat ze de politie gaan halen?” vroeg Ambrose.

Watusk haalde veelbeteekenend de schouders op. „Ik heb de barkas haastig de rivier op zien varen,” zeide hij.

Vergeleken bij zijn brutalen eisch van twee dagen geleden, was de houding van den Indiaan nu onverdraagbaar. „Dat is dwaasheid,” zei Ambrose scherp. „Ik verkoop je de bloem. Hoe ik ze krijg is mijn zaak. Ik neem de verantwoordelijkheid op me. De politie zal met mij te maken hebben.”

„Dat hoop ik,” antwoordde Watusk, gemaakt vriendelijk.

„Ik heb een ontvangstbewijs gemaakt,” vervolgde Ambrose. „Jij moet het onderteekenen en dan kun je de bloem onder de menschen distribueeren; je moet mij de namen van de mannen opgeven, dan zal ik in mijn boek schrijven wat ze mij schuldig zijn.”

„Morgen zal ik het verdeelen,” zei Watusk. „Vandaag zet

ik het meel in het ledige huis van Gaston Trudeau aan de rivier. Het kan wel gaan regenen van nacht.”

„Dat kun je doen zooals je wilt,” zei Ambrose. „Wanneer ga je weer naar huis?”

„Gauw,” antwoordde Watusk vaag.

„Men zegt, dat het nu de beste tijd is om op elanden te jagen,” opperde Ambrose. „En de huid van de beer wordt nu dik en zacht. Je bent hier al twee weken zonder te jagen.”

Weer kneep Watusk zijn oogen dicht als een onwillig kind. „Moeten de Kakisas alle dagen jagen?” vroeg hij, zijn handen uitspreidende. „De menschen zijn zwak van honger. We moeten eerst eten voor we kunnen reizen.”

Na dit onderhoud verwijderde Ambrose zich in een zeer ontevreden stemming.

Later op den dag moet Watusk spijt gehad hebben van zijn norschheid, want hij zond een beleefde boodschap aan Ambrose, in Simon Grampierre's huis, en noodigde hem en Simon uit om een thee-dans te komen bijwonen dien avond. Hij had het huis van Jack Mackenzie voor de gelegenheid geleend, want geen van de tepees was groot genoeg. Het huis van Mackenzie was het eerste ten westen van het Kakisa-kamp.

„Een thee-dans. Ba! Indianen-dwaasheid,” zeide Simon.

„Laten we toch maar gaan,” zei Ambrose. „Ik heb een gevoel aslof er iets verkeers zal gebeuren. Deze Indiaan moet in het oog gehouden worden.”

Op hetzelfde oogenblik ging Gordon Strange op de bank bij den vlaggestok zitten; hij rookte en keek nadenkend over de rivier naar het tentendorp. Colina kwam uit het groote huis en ging naar hem toe toen ze hem zag. Dit was haar eerste verschijning in het openbaar sedert de scène in den molen en het was een zware gang voor haar. Haar gezicht toonde wat ze doormaakte. Ze was bijzonder zelfbewust; voor het aannemen van een uitdagende houding trachtte ze haar geheime schaamte te verbergen. In haar hart wist ze, dat ze ongelijk had en toch dorstte zij naar genoegdoening.

„Hoe is de toestand?” vroeg ze uit de hoogte.

Strange vertelde het haar in het kort. Zijn houding was bewonderenswaardig. Hij liet niet blijken, dat hij zich van eenige verandering in haar bewust was; hij was eerbiedig zonder slaafsche te zijn. Hij liet haar voelen, dat zij nog weergalooze meesteres was, die niets verkeers kon doen. Dit was juist wat Colina verlangde. Zij gevoelde zich tot hem aangetrokken en ging zitten. „O, met jou kan ik oprecht praten,” zei ze. „De anderen doen, alsof ik de waarheid niet kan verdragen.”

„Dat wist ik wel beter,” zei Strange rustig. „U hebt meer verstand dan iemand van ons.”

„Behalve wanneer ik het kwijt ben,” dacht Colina. Zij glimlachte hem hartelijker toe dan zij wist. Een vlammetje, dat in 's mans oogen opschoot, waarschuwde haar. „Zou hij het ooit durven?” dacht ze.

„Hoe is het met uw vader?” vroeg Strange kalm.

Hulpeloos haalde ze de schouders op. „Nog zwak,” zei ze, „maar de koorts is niet teruggekomen. Het is mij gelukt hem de waarheid te onthouden, maar hij vermoedt ze. Ik kan hem niet lang meer in zijn kamer houden.”

„O, ik word gek als ik aan hem denk,” mompelde Strange.

Eenige oogenblikken zwegen ze. Zijn sympathie was haar aangenaam. Haar gevoel van vrees werd er door gesust.

„Hoe is het met de Kakisas?” vroeg ze. „Uit de pogingen van Macfarlane en Dr. Giddings om mij gerust te stellen, heb ik opgemaakt, dat er gevaar van dien kant dreigt.”

Strange glimlachte geheimzinnig.

„Maar het is toch belachelijk aan een Indianen-aanval te denken,” zei Colina. „Zooiets is in dertig jaar niet gebeurd.”

„Ik ken de Indianen beter dan iemand anders hier,” zei Strange. „Men kan gevaar verwachten zonder bang te zijn.”

„Gevaar!” riep Colina, haar voorhoofd fronsend. „Zij zouden nooit durven...”

„Niet zelfstandig — maar met een leider.”

„Ambrose Doane?” zei Colina vlug. Haar verstand verwierp het denkbeeld onmiddellijk, doch haar eigenliefde zocht er voldoening in. Gewonde ijdelheid zoekt vreemde bondgenooten. „Dat zou duivelsch zijn,” mompelde zij.

Strange haalde de schouders op. „Ik kan er niet achter komen wat er gaande is,” zeide hij. „Ik wil u niet onnoodig ongerust maken, maar ik heb reden om gevaar te vermoeden.”

Colina verbleekte. „Zeg mij precies wat je bedoelt,” zei ze.

„De Indianen hebben nu gezien hoe gemakkelijk het is den molen in bezit te nemen,” zei hij met bewonderenswaardigen ernst.

HET MEER „DE IJZEREN MAN” BIJ VUGHT

(Wordt vervolgd).